

**FATİH SULTAN MEHMET VAKIF ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI
KLİNİK PSİKOLOJİ PROGRAMI**

**DİJİTAL EBEVEYNLİK İLE ÇOCUKLARIN DUYGU VE
DAVRANIŞ ZORLUKLARI ARASINDAKİ İLİŞKİDE
PROBLEMLİ MEDYA KULLANIMININ ARACI ROLÜ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

BÜŞRANUR EKİNCİ

İSTANBUL, 2023

**FATİH SULTAN MEHMET VAKIF ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI
KLİNİK PSİKOLOJİ PROGRAMI**

**DİJİTAL EBEVEYNLİK İLE ÇOCUKLARIN DUYGU VE
DAVRANIŞ ZORLUKLARI ARASINDAKİ İLİŞKİDE
PROBLEMLİ MEDYA KULLANIMININ ARACI ROLÜ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**BÜŞRANUR EKİNCİ
(200133030)**

**Danışman
(Dr. Öğr. Üyesi Fatıma Tuba Yaylacı)**

İSTANBUL, 2023

/ 01/2024

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Psikoloji Anabilim Dalı Klinik Psikoloji tezli yüksek lisans programı öğrencisi 200133030 numaralı **Büşranur EKİNCİ**'nin, "Okul Çağı Çocuklarının Problemleri Medya Kullanımı ile Duygusal ve Davranışsal Sorunları Arasındaki İlişki: Dijital Ebeveynlik Aracı Rolü" konulu tezi ile ilgili Tez Savunma Sınavı, 10.01.2024 Çarşamba günü saat 11:00'de yapılmış, sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin **Kabulüne Oy Çokluğu/Oy Birliği** ile karar verilmiştir.

Tez adı değişikliği yapılması halinde: Tez adının *Dijital Ebeveynlik ile Çocukların Duygu ve Davranış Sorunları Arasındaki İlişki: Problemleri Medya Kullanımına Aracı Rolü* şeklinde değiştirilmesi uygundur.

Jüri Üyesi	Karar
1. Dr. Öğr. Üyesi Fatıma Tuba YAYLACI (Danışman)	Basarılı...
2. Doç. Dr. Melek ASTAR	Basarılı...
3. Dr. Öğr. Üyesi Şeyma GÜLDAL	Basarılı.....
4.	.....
5.	.....
6. (İkinci Danışman)*	.....
*2. Danışman varsa doldurulması gerekmektedir.	

ETİK BİLDİRİM

Bu tezin yazılmasında bilimsel ahlak kurallarına uyulduğunu, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunulduğunu, kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapılmadığını, tezin herhangi bir kısmının bağlı olduğum üniversite veya bir başka üniversitedeki başka bir çalışma olarak sunulmadığını beyan ederim.

Büşranur Ekinci

TEŞEKKÜR

Öncelikle bu çalışmanın tüm süreçlerinde desteğini her an hissettirerek bilgi ve deneyimi ile bana yol gösteren kıymetli tez danışmanım Dr. Öğretim Üyesi Fatıma Tuba Yaylacı'ya teşekkürlerimi sunarım.

Lisans eğitimim boyunca her zaman rol model olarak gördüğüm, hayata dair önemli öğretilerle bizi donatan kıymetli hocalarım; Prof. Dr. Ayşe Ayçiçeği Dinn'e ve Wayne Dinn'e, henüz ben kendime inanmıyor iken bana inanan ve güvenen, saçtıkları ışıltıyla her daim ilham kaynağım olan ve sıcacık ellerini omuzumda hissettiğim değerli hocalarım Dr. Öğretim Üyesi Zeliha Babayiğit, Dr. Öğretim Üyesi İlke Kadioğlu Sienkiewicz ve Ayşe Kaynak'a minnettarlığımı ifade etmek isterim.

Benim için oldukça zorlu geçen bu süreçte her daim desteklerini hissettiğim, stresli anlarımı sabırla ve hoşgörüyle karşılayarak mizahla yumuşatan, içimdeki iyiliği bilen ve bana güvenen çalışma arkadaşlarım Zeynep Korkmaz, Merve Fidan, Tuba Işıl Aktürk, Tuba Kayıkçı, Sabri Aydoğan ve Ayşe Didem İçmez'e içtenlikle teşekkür ederim.

Tez sürecimde yanımda olan ve tatlı sert tarzı ile beni şefkatle yüreklendiren, zekâsı ve kavrayışıyla bana koşulsuz destek sunan sevgili arkadaşım Nihan Sönmez'e yürekten teşekkür ediyorum.

Lise yıllarımda yollarımın kesiştiği ve o günden bugüne değin birlikte büyüdüğüm, ufkumun genişliğini hep bir adım ileri götürmeyi başaran ve içimde yanan ışığı keşfetmem için beni cesaretlendiren sevgili arkadaşım Elif Canaltay'a teşekkür ediyorum.

Üniversite yıllarımda aynı odayı paylaşarak başladığımız maceramıza karanlık zamanlarda birbirimiz için ışık yakarak devam ettirdiğimiz, değerli meslektaşım, kıymetli dostum Elif Kırmızıakaya'ya teşekkür ederim.

Dünyanın en güzel kadını olan, sonsuz bir sevgiyle beni sarıp sarmalayan, dik omurgası ve yumuşak kalbiyle benim için sonsuz bir şefkat kaynağı sunan, yeryüzünde var olan her dilde kendisine duyduğum sevgi ve minneti şükranla ifade etmek istediğim canım annem Kadriye Ekinci'ye teşekkür ederim.

Henüz daha ilkokulda, 10 yaşındayken bırakmaya karar verdiğim okul hayatımı devam ettirmem için gözleri yaşararak beni ikna eden, yaptığım her işi en iyi şekilde yapmam için beni cesaretlendiren ve onu gururlandırabiliyor olmaktan büyük gurur duyduğum, tanıdığım en çalışkan ve ahlaklı adam olan babam İhsan Ekinci'ye sonsuz kez minnetle teşekkür ediyorum.

Doğduğu günden beri büyüme aşamalarına eşlik ettiğim, hassas kalbini hoyratlığımla yorduğum, varlığı hayatımı renklendiren biricik kardeşim Furkan Ekinci'ye teşekkür ediyorum.

Son olarak, bu çalışmayı dünyaya kız çocuk babası olmak için geldiğini düşündüğüm, tanıdığım ve muhtemelen tanıyabileceğim en merhametli adam olan, tüm ailesine sıcacık ve anlayış dolu bir yuva sunan, bana koşulsuz sevilmenin ne demek olduğunu tattıran artık yorgun düşen kalbine rağmen bizlere sevgisi her gün daha da büyüyen sevgili dedem Ali Kahrıman'a armağan ediyorum.

Dedeciğim, bu çalışmayı tamamlayabilmek adına harcadığım tüm zamanları seninle geçirebileceğim vakitlerden çaldım, beni affet. Bana kendime yetebilmeyi öğütlediğin, yetemediğim zamanlarda ise her zaman eksikliklerimi tamamlayacağını hissettirdiğin için minnet doluyum. Bugün sağlıklı yetişkin tarafımın bu denli güçlü olmasını senin koşulsuz sevgine borçluyum. Birlikte çok daha uzun zamanlarımız olmasını diliyorum. Seni çok seviyorum.

Büşranur Ekinci

DİJİTAL EBEVEYNLİK İLE ÇOCUKLARIN DUYGU VE DAVRANIŞ ZORLUKLARI ARASINDAKİ İLİŞKİDE PROBLEMLİ MEDYA KULLANIMININ ARACI ROLÜ

Büşranur Ekinci

ÖZET

Mevcut çalışmanın amacı, okul çağı çocuklarının duygusal ve davranışsal sorunları ile ebeveynin dijital ebeveynlik farkındalığı arasındaki ilişkide çocukların problemlili medya kullanımının rolünü incelemektir. Çalışmaya 6-12 yaş arasında çocuğu olan 471 ebeveyn katılmıştır. Katılımcılardan araştırmacı tarafından hazırlanan “Demografik Bilgi Formu”, ebeveynler için geliştirilen “Dijital Ebeveynlik Farkındalık Ölçeği” (DEFÖ), “Problemlili Medya Kullanım Ölçeği” (PMKÖ) ve “Güç ve Güçlükler Anketi” (SDQ)’nden oluşan çevrimiçi anket formu aracılığıyla veri toplanmıştır. Elde edilen verilerin düzenlenmesinin ardından araştırma verileri, korelasyon analizi ve SPSS PROCESS aracı değişken analizi kullanılarak incelenmiştir. Betimleyici istatistikler frekans ve yüzde dağılımlarından faydalanılarak oluşturulmuştur.

Elde edilen bulgulara göre, ebeveynlerin çocuklarını dijital dünyanın risklerine karşı korumak ve dijital teknolojileri faydalı kullanmalarını teşvik etmek yönünde sergiledikleri dijital ebeveynlik becerileri arttıkça çocukların problemlili medya kullanımlarının azalacağı, internet ve teknolojik cihazları kullanırken daha kontrollü olabilecekleri ve problemlili kullanımdan uzak duracakları anlaşılabılır. Okul çağı çocuklarında görülen duygusal ve davranışsal sorunlar ile ebeveynlerin dijital ebeveynlik becerileri ve çocukların problemlili medya kullanımı arasında ise istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki gözlenmiştir. Çocukların problemlili medya kullanımı arttıkça yaşadıkları duygusal ve davranışsal sorunların da artacağı ortaya konmuştur.

Mevcut bulgulardan yola çıkarak ebeveynin teknoloji kullanımı konusunda uygun bir rol model olamaması ve çocuğa rehberlik edememesinin çocuğun duygusal ve davranışsal zorluklar yaşamasına neden olabileceği anlaşılmaktadır. Ebeveynlerin, çocuklarının teknolojiyi verimli kullanımı ve olası risklerden korunmaları yönünde gösterdikleri dijital ebeveynlik becerilerinin artmasının ise çocukların yaşamaları muhtemel olan duygusal ve davranışsal

sorunlarını azaltacağı görülmüştür. Araştırmanın sonuçları, mevcut literatür çerçevesinde ele alınarak detaylı bir şekilde tartışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Dijital Ebeveynlik, Problemlı Medya Kullanımı, Orta Çocukluk, Duygusal Sorunlar, Davranışsal Sorunlar

THE MEDIATOR ROLE OF PROBLEM MEDIA USE IN THE RELATIONSHIP BETWEEN DIGITAL PARENTING AND CHILDREN'S EMOTIONAL AND BEHAVIOR DIFFICULTIES

Büşranur Ekinci

ABSTRACT

The current research aims to investigate the correlation between emotional and behavioural difficulties faced by school-age children and parents' digital parenting awareness concerning their children's problematic media use. The study involved a total of 471 parents having children aged between 6-12 years. Participants completed an online survey containing the "Demographic Information Form" devised by the researcher, as well as the "Digital Parenting Awareness Scale" (DPA), the "Problematic Media Use Scale" (PMAS) and the "Strengths and Difficulties Questionnaire" (SDQ) specifically designed for parents. Once the data were organised, correlation analysis and SPSS PROCESS instrumental variable analysis were employed to analyse the research findings. Descriptive statistics were presented in the form of frequency and percentage distributions.

Based on the findings, it can be inferred that as parents develop their digital parenting skills to safeguard their children from digital risks and promote responsible use of digital technologies, children's problematic media behaviour decreases, resulting in increased control over their internet and device usage and mitigating the likelihood of negative outcomes. A significant correlation was found between emotional and behavioural issues in school-aged children and their parents' digital parenting skills, as well as the children's problematic use of media. More specifically, the research uncovered that an increase in the children's problematic media use was linked to an increase in emotional and behavioural problems. Based on current research, it is evident that parents who fail to act as suitable role models in the use of technology and lack the ability to guide their child's use of it may cause their child to suffer from various emotional and behavioural difficulties. Consequently, enhancing parents' digital parenting skills to ensure their children's apt usage of technology and safeguarding them from potential risks can mitigate the emotional and behavioural concerns that are likely to arise. The study findings are elaborated within the context of existing literature.

Keywords: Digital Parenting, Problematic Media Use, School-Aged Children, Emotional Problems, Behavioural Problems

ÖN SÖZ

Bu çalışmanın amacı, amacı okul çağı çocuklarında duygusal davranışsal sorunları ile ebeveynlerin dijital ebeveynlik düzeyleri arasındaki ilişkiyi ve problemleri medya kullanımının bu ilişkideki rolünü araştırmaktır. Bu bağlamda elde edilecek bulguların, hem bilimsel literatürdeki mevcut bilgiye katkı sağlaması hem de pratik uygulamalarda rehberlik etmesi hedeflenmektedir. Çalışmanın sonuçları, ebeveynlikle dijital medya kullanımının çocukların duygusal-davranışsal gelişimi üzerindeki etkileşimini anlamamıza ve bu alandaki bilgi eksikliklerini gidermemize yardımcı olacaktır.

Veri toplama aşamasında katkı sunan her bir kişiye, bu süreçteki destekleri için teşekkürlerimi iletmek isterim. Yolumun kesiştiği ve özveriyle çalışmaya katılan herkese derin minnettarlığımı ifade ederim. Veri analizi, yorumlama ve çalışmanın tamamlanma sürecinde değerli katkılar sağlayan danışman hocama ayrıca teşekkür etmek isterim. Elde edilen sonuçların, ilgili alanlardaki araştırmacılar, eğitimciler ve ebeveynler için önemli bir referans kaynağı olmasını umuyorum.

Aralık, 2023

Büşranur Ekinci

İÇİNDEKİLER

ÖZET	vi
ABSTRACT	viii
ÖN SÖZ	x
SEMBOLLER	xiii
TABLOLAR LİSTESİ	xiv
ŞEKİLLER LİSTESİ	xv
KISALTMALAR	xvi
GİRİŞ	1
BİRİNCİ BÖLÜM	2
1. ALANYAZIN TARAMASI	2
1.1 DİJİTAL EBEVEYNLİK	2
1.1.1. Ebeveyn Arabuluculuğu Kuramı	4
1.1.2. Dijital Ebeveynlik Farkındalığı ve Alt Boyutları	5
1.1.2.1. Olumsuz Model Olma	5
1.1.2.2. Dijital İhmal	6
1.1.2.3. Verimli Kullanım	7
1.1.2.4. Risklerden Koruma	7
1.2. PROBLEMLİ MEDYA KULLANIMI (EKİRAN BAĞIMLILIĞI)	8
1.2.1. Akıllı Telefon Bağımlılığı	9
1.2.2. Dijital Oyun Bağımlılığı	10
1.2.3. Televizyon Bağımlılığı	10
1.3. OKUL ÇAĞI ÇOCUKLARINDA DUYGUSAL VE DAVRANIŞSAL SORUNLAR	11
1.4. DİJİTAL EBEVEYNLİK VE ÇOCUKLARIN DUYGU VE DAVRANIŞSAL SORUNLARI	12
1.5. ÇALIŞMANIN AMACI	14
1.5.1. Çalışmanın Amacı ve Hipotezleri	15
1.5.1.1. Araştırma Sorusu	16
1.5.1.1.1. Alt Sorular	16
1.5.1.2. Hipotezler	16
İKİNCİ BÖLÜM	17
2. YÖNTEM	17
2.1. ARAŞTIRMA MODELİ	17
2.2. ÇALIŞMA GRUBU	17

2.3. VERİLERİN TOPLANMASI.....	17
2.3.1. Veri Toplama Araçları.....	17
2.3.1.1. Demografik Bilgi Formu	18
2.3.1.2. Dijital Ebeveynlik Farkındalık Ölçeği (DEFÖ)	18
2.3.1.3. Problemlı Medya Kullanım Ölçeği (PMKÖ)	19
2.3.1.4. Güç ve Güçlükler Anketi (SDQ).....	20
2.4. VERİLERİN ANALİZİ	20
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	23
3. BULGULAR.....	23
3.1. KATILIMCILARIN SOSYO-DEMOGRAFİK ÖZELLİKLERİ.....	23
3.2. ARAŞTIRMADA KULLANILAN ÖLÇEKLERE AİT TANIMLAYICI İSTATİSTİKLER	25
3.3. ARAŞTIRMADA KULLANILAN ÖLÇEKLERİN BİRBİRİ İLE İLİŞKİSİ	26
3.4. OLUMLU DİJİTAL EBEVEYNLİK FARKINDALIĞI İLE DUYGU/DAVRANIŞ PROBLEMLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİDE ÇOCUKLARIN PROBLEMLİ MEDYA KULLANIMININ ARACI ROLÜ ...	27
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	32
4. TARTIŞMA	32
SONUÇ	39
KAYNAKÇA	41
EKLER.....	57
EK-1 EBEVEYNLERE YÖNELİK DEMOGRAFİK BİLGİ FORMU	58
EK-2 PROBLEMLİ MEDYA KULLANIM ÖLÇEĞİ.....	60
EK-3 DİJİTAL EBEVEYNLİK FARKINDALIK ÖLÇEĞİ.....	63
EK-4 ETİK KURUL ONAYI	65

SEMBOLLER

%	: Yüzdelik
<, ≤	: Küçük, Küçük Eşit
=	: Eşitlik
>, ≥	: Büyük, Büyük Eşit
B	: Eğim Katsayısı
f	: Zaman F Testi
k	: Madde Sayısı
n	: Kişi Sayısı
p	: Olasılık Değeri
r	: Korelasyon Katsayısı
R²	: Belirlilik Katsayısı
t	: T Testi (İstatistikte sıklıkla kullanılan parametrik bir test)
β	: Standartlaştırılmış Eğim Katsayısı

TABLÖLAR LİSTESİ

Sayfa

Tablo 1 : Örneklemin Demografik Veriler Açısından Dağılımı.....	23
Tablo 2 : Örneklemin Çocuklarının Demografik Veriler Açısından Dağılımı.....	24
Tablo 3 : Araştırma Değişkenlerine Dair Tanımlayıcı İstatistikler adı	25
Tablo 4 : Araştırma Değişkenlerinin Birbirleri ile Korelasyonel İlişkisi	26
Tablo 5 : Olumlu Dijital Ebeveynlik Farkındalığı İle Toplam Güçlükler Arasındaki İlişkide Çocukların Problemli Medya Kullanımının Aracı Rolü	29
Tablo 6 : Olumlu Dijital Ebeveynlik Farkındalığı ile Toplam Güçlükler Arasındaki İlişkide Toplam, Doğrudan ve Dolaylı Etkisi	30

ŞEKİLLER LİSTESİ

Sayfa

Şekil 1 : Olumlu Dijital Ebeveyn Farkındalığı ile Toplam Güçlükler Arasındaki İlişkide Problemlü Medya Kullanımının Aracı Etkisi Modeli.....27

Şekil 2 : Olumlu Dijital Ebeveyn Farkındalığı ile Toplam Güçlükler Arasındaki İlişkide Problemlü Medya Kullanımının Aracı Etkisi Analizi Özet Şema.....31

KISALTMALAR

bkz.	Bakınız
DEFÖ	Dijital Ebeveynlik Farkındalığı Ölçeği
EGT	Ebeveynin Eğitim Durumu
GGA	Güçler ve Güçlükler Anketi
ODEFÖ	Olumlu Dijital Ebeveynlik Farkındalığı Ölçeği
Ort.	Ortalama
PMKÖ	Problemli Medya Kullanımı Ölçeği
s.	Sayfa/sayfalar
SD..	Serbestlik Derecesi
TGP	Toplam Güçlük Puanı
vd.	Çok yazarlı eserlerde ilk yazardan sonrakiler

GİRİŞ

Geçtiğimiz otuz yıl boyunca, dijital ve sosyal teknolojilerin ortaya çıkışı ve yaygınlaşması çocukların ve ailelerin oynadıkları, öğrendikleri, iletişim kurdukları ve büyüdüğüleri bağlamları genişletmiştir. Günümüzde dijital teknolojiler çocuk, genç ve yetişkinlerin hayatını doğrudan etkileyen unsurlar haline gelmiş durumdadır (Kaya, Mutlu-Bayraktar ve Inan-Kaya, 2022). Geçmiş dönem medya aracı olarak televizyon ile kıyaslandığında günümüzde dijital medya araçları (sosyal medya ve çevrimiçi oyunlar dahil) daha etkileşimli, sürükleyici ve taşınabilir durumdadır (Jiow ve ark., 2011). Olumlu ve olumsuz yanları bir arada barındıran teknolojik gelişmeler özellikle çocuk ve gençleri risklere açık hale getirmektedir. Bazı ebeveynler, dijital teknoloji kullanımına etkili bir şekilde rehberlik edebilecek bilgi ve beceriye sahip olmadıklarını çocuklarının ise çoğunlukla kendilerinden daha yüksek dijital okuryazarlık ve becerilere sahip olduğunu düşünmektedir (Krcmar ve Cingel, 2016). Bu kapsamda, günümüzde ebeveynlerin çocuklarını dijital dünyanın risklerine karşı koruması ve bu dünyanın fırsatlarından yararlanabilmeleri için verimli kullanım alışkanlıklarına yönlendirmeleri ve çocuklarını da bu doğrultuda yönlendirmeleri gerekmektedir (Inan-Kaya, Mutlu-Bayraktar ve Yılmaz, 2018).

Mevcut araştırmada okul çağı çocuklarında duygusal davranışsal sorunları ile ebeveynlerin dijital ebeveynlik düzeyleri arasındaki ilişkiyi ve problemli medya kullanımının bu ilişkideki rolünün incelenmesi amaçlanmıştır. Temelde yanıtının arandığı soru ve bu soruya dair hipotezler ise literatür taramasının son kısmında sıralandığı gibidir. Çalışmanın yöntem bölümünde detaylandırılmış bilgiler yer almaktadır. Literatürde birbirinden farklı bağlamlarda incelenmiş olan problemli medya kullanımı, çocukların duygusal davranışsal sorunları ve dijital ebeveynlik farkındalığının inceleneceği bu çalışma ile farklı bir bakış açısı ortaya konularak literatüre katkı sağlamak amaçlanmaktadır.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. ALANYAZIN TARAMASI

1.1 DİJİTAL EBEVEYNLİK

Ebeveynlik, çocukların mevcut koşullarda fiziksel gelişimlerinin yanı sıra psikolojik ve sosyal yönden gelişimlerinin de yakından takip edilmesi, tüm gelişim alanlarında yeterince desteklenmesini içerir (Ünlü, 2017; Özdemir, 2020; Yılmaz, 2022). Bu nedenle çocukların adapte oldukları yaşam şartları ve koşulları değiştikçe ihtiyaç duydukları ebeveyn rolleri ve özellikleri de değişmektedir (Bornstein, 2013; McDevitt ve Ormrod, 2020; Santrock, 2022). Geçmiş yüzyıllarla kıyaslandığında oldukça hızlı gelişmelere şahit olduğumuz 21.yüzyılda teknoloji hızla ilerliyor ve ebeveynlik de bununla birlikte dijitalleşiyor (Gentile ve ark., 2022). Teknolojik gelişmeler her ne kadar çocuk ve gençlerin gelişimlerine büyük katkı sağlama potansiyeli taşıyor olsa da olası zararlardan en çok etkilenen en geniş risk grubunu da yine çocuk ve gençler oluşturmaktadır (Middlebrook, 2016). Günümüzde ebeveynler için çevrimdışı dünyada çocuklarının davranışlarını gözlemlerken aynı zamanda çevrimiçi deneyimlerini de takip etmek önem kazanıyor.

Dijital kavramı internetle ilişkili, teknolojiye dayanan, elektronik, bilgisayara dayanan tüm aktivite ve unsurları ifade eden bir terimdir (Kuşku ve ark., 2022). Dijital ebeveynlik kavramı ise literatüre ilk kez Rode (2009) tarafından gündelik hayatta çocuklarını korumak için çaba harcayan ebeveynlerin aynı çabayı dijital ortamlarda da göstermesi olarak tanımlanmıştır. Literatürde dijital ebeveynlik teriminin diğer kullanımları incelendiğinde ise ebeveynlerin çocuklarını dijital dünyanın risklerinden koruması, teknolojinin faydalarından yararlanmalarına destek olması ve teknolojinin dengeli kullanılması yönünde desteklemesi gibi anlamlar karşımıza

çıkmaktadır(Livingstone ve Helsper, 2008; Gentile ve ark., 2012; Yay, 2022). Dijital dünyada yaşanan gelişmeleri takip edebilen, risklerin farkında olan, sanal dünyanın potansiyel risklerine karşı duyarlı olan, dijital dünyada da tıpkı gerçek dünyadaki gibi hak ve sınırlar olduğunu bilen ve tüm bunlara dair gereken rehberliği çocuklarına sağlayabilen ebeveynlere dijital ebeveyn denilebilir (Bartlett ve DeLisi, 2015; Livingstone ve ark., 2011; McLeod ve Smith, 2017;).

Ebeveynliğin dijital hali çocukların dijital ortamdaki pozitif değişimlerini desteklerken, dijital dünyanın olası risklerine karşı da korunmaları anlamına gelmektedir. Dijital ebeveynliğin iki temel amacından biri olan çocukları dijital dünyanın potansiyel risklerinden korumak; siber zorbalık, yaşa uygun olmayan içerikler ve bağımlılıklara karşı duyarlı ve dikkatli olmayı içermektedir. Dijital ebeveynliğin bir diğer amacı ise çocukların teknolojinin olumlu gelişmelerinden mümkün olan en üst düzeyde yarar sağlamanın desteklenmesidir. Çocukların sosyal bağlarını güçlendirmek, eğlenceli öğrenme ortamlarından yararlanmalarını sağlamak ve yaratıcılıklarını sergilemelerine imkan tanımak yine dijital ebeveynliğin kapsamına girmektedir (Livingstone ve ark., 2019; Gentile ve ark., 2022). Dijital ebeveynlerin yalnızca teknolojik alet kullanabilen bireyler olarak adlandırılması doğru olmayacaktır. Dijital dünyada da ebeveynliğin gerekliliğini yerine getirmek isteyen ebeveynler, yeniliklere açık ve gelişmeleri takip etmeye istekli olmalıdırlar. Dijital ebeveynler, gerçek dünyada olduğu gibi dijital dünyada da çocuklarının yüksek yararını gözeterek potansiyel risklerden korunmalarını sağlamalıdırlar (Livingstone ve ark., 2011; McLeod ve Smith, 2017). Aynı zamanda dijital ebeveynlik, çocukların dijital dünyadaki deneyimlerini pozitif yönde şekillendirmek için ebeveynlerin atabileceği adımları da kapsamaktadır (Van Royen ve ark., 2022). Bu adımlar ebeveynlerin dijital dünyadaki becerilerinin yanı sıra çocukların dijital dünyada yaşadıkları deneyimleri anlama ve çocukların bu deneyimleri anlamlandırmasına rehberlik etme becerilerini de gerektirmektedir (McKenna ve Bargh, 2019). Bu nedenle dijital ebeveynlik, teknolojik beceriler, iletişim becerileri, problem çözme becerileri ve sınır koyma becerilerini de içeren geniş etki alanına sahip bir süreçtir (Bartlett ve DeLisi, 2015).

Mevcut bilgiler çerçevesinde dijital ebeveynlik kavramının oldukça kompleks ve gelişmekte olan bir araştırma alanı olduğu anlaşılabılır (Coyne ve ark., 2022).

Dijital ebeveynliğin çocukların gelişimi üzerinde oldukça önemli bir etkiye sahip olduğunu gösteren araştırma sonuçları literatüre eklenmektedir. Mevcut araştırmalar göz önüne alındığında dijital ebeveynliğin günümüzde ebeveynliğin temel bileşenlerinden biri olduğu söylenebilir (Livingstone ve ark., 2019; Gentile ve ark., 2022; Coyne ve ark., 2022).

1.1.1. Ebeveyn Arabuluculuğu Kuramı

İlk olarak Valkenburg ve meslektaşları (1999) tarafından yürütülen, çocukların televizyon izleme davranışına yönelik ebeveynlerin tutumlarını ele alan “ebeveyn arabuluculuğu” kavramını ortaya koyan çalışma üç temel ebeveyn arabuluculuk stratejisi belirlemiştir: kısıtlayıcı arabuluculuk, aktif arabuluculuk ve birlikte kullanma. Kısıtlayıcı arabuluculuk, kural koyma olarak da bilinir ve ebeveynlerin çocuklarının ekran kullanımına sınır koymasını ve ekran kullanımını kısıtlamasını kapsamaktadır. Öğretici ya da yorumlayıcı arabuluculuk olarak da bilinen aktif arabuluculuk ise ebeveynlerin çocuklarının maruz kaldığı içerikleri birlikte yorumlamaları ve paylaşımda bulunmalarıdır. Ebeveynlerin aktif katılımı ile çocukların görsel medya içeriklerini daha rahat anlamlandırmalarına ve teknolojiyi sorumlu bir şekilde kullanmalarına yardımcı olan, aktif arabuluculuk, ebeveyn ve çocuk arasında açık ve dürüst bir iletişim olmasını gerekli kılmaktadır. Çocukların uygunsuz içeriklere maruz kalma riskini azaltmak için oldukça etkili bir yol olan, kısıtlayıcı arabuluculuk, aynı zamanda çocukların güvenli ve sorumlu teknoloji kullanma becerileri geliştirmesini de engelleyebilir (Livingstone ve Helsper, 2008). Son olarak birlikte kullanma/sosyal izleme ise ebeveynlerin ve çocukların görsel medya içeriklerini birlikte izlemeleri ancak içerik hakkında herhangi bir paylaşımda bulunmamalarını ifade eder (Modecki ve ark., 2022). Birlikte kullanma arabuluculuğu, çocukların dijital dünyanın risklerinden korunmasına yardımcı oluyor olsa da ebeveyn ve çocuğun dijital araçları birlikte kullanmaya zaman ayırmasını gerektirdiği için zorlayıcı olabilmektedir (Livingstone ve Helsper, 2008).

Ebeveyn arabuluculuğu ile ilgili çalışmalar incelendiğinde dijital dünyanın çocuklar üzerindeki potansiyel zararlarını azaltmaya ve ebeveyn-çocuk ilişkisinde etkileşimi artırmaya yönelik bir kaynak olarak ele alındığı görülebilir (Haddon, 2006; Livingstone ve Helsper, 2008). Dijital ebeveynlik ve ebeveyn arabuluculuğu

kavramları incelendiğinde; ebeveyn arabulucunun dijital ebeveynliğin risklerden koruma ve izleme boyutlarını kapsadığı görülebilir (Manap ve Durmuş, 2020).

1.1.2. Dijital Ebeveynlik Farkındalığı ve Alt Boyutları

Livingstone ve arkadaşları (2011) yaptıkları çalışmalarla dijital dünyanın sürekli geliştiğini ve yeni risk ve fırsatlara zemin hazırladığını ortaya koymaktadırlar. Günümüzde ebeveynlerin dijital dünyanın risklerini tanıyabilmesi ve potansiyel gelişmeleri takip edebilmesi için çeşitli niteliklere sahip olması gerekir. Ebeveynlerin çocuklarını korumak için dijital dünyanın risklerinin farkında olmanın yanı sıra güvenli internet kullanımı konusunda da çocuklarıyla etkili bir şekilde iletişim kurabilmeleri bu niteliklerin başında gelmektedir.

Bu çerçevede ortaya çıkan kavramlardan biri olan dijital ebeveynlik farkındalığı, çevrimiçi faaliyetlerin beraberinde getirdiği riskleri anlama, yönetme, çocukları koruma ve güçlendirme amacıyla stratejiler uygulama, çocuğun yaşına ve bağlamına uygun rehberlik sağlama süreçlerini içermektedir (Manap ve Durmuş, 2021). Dijital ebeveynlik farkındalığı, ebeveynlerin dijital ortamın çocuklar üzerindeki etkilerini anlamalarına ve bu etkileri olumlu yönde yönlendirmelerine yardımcı olmaya devam ederken çocukların dijital ortamdaki davranışlarını anlamayı, onlara uygun sınırlar koymayı ve dijital ortamda sağlıklı ilişkiler kurmalarına yardımcı olacak becerileri geliştirmeyi içerir (Lepkowska, ve Nightingale, 2019).

Manap ve Durmuş (2020) tarafından dört alt boyutu olduğu ifade edilen dijital ebeveyn ebeveynlik farkındalığı alt boyutları; olumsuz model olma, dijital ihmal, verimli kullanım ve risklerden koruma şeklinde ifade edilmektedir.

1.1.2.1. Olumsuz Model Olma

Bandura (1977) tarafından geliştirilmiş olan sosyal öğrenme kuramına göre çocuklar öğrenmelerinin birçoğunu gözlem yoluyla, çevrelerinde gördükleri davranışları taklit ederek gerçekleştirirler. Çocukların en fazla gözlemlediği rol modellerinin ise ebeveynleri olması sürpriz olmayacaktır (Deniz, 2007).

Gerçek dünyada olduğu gibi dijital dünyada da ebeveynler, çocuklarının tutum ve davranışlarına rol model olurlar. Anne ve babalarının dijital teknolojiler ile ilişkisini çocuklar da taklit yoluyla öğrenirler. Dijital ebeveynlik ile ilgili literatür

incelendiğinde, olumsuz rol model olan ebeveynlerin, çocuklarının dijital dünyadaki davranışları üzerinde de olumsuz bir etkisi olabileceği ortaya konmuştur.

Yapılan çalışmalar bağımlı teknoloji kullanımı olan ya da çevrimiçi ortamda saldırgan ve taciz edici davranışlarda bulunan ebeveynlerin çocuklarının siber zorbalık, uygunsuz içeriklere maruziyet gibi dijital dünyanın risklerine daha yatkın hale geldikleri sonucuna ulaşmıştır (Livingstone ve ark., 2011; Machimbarrena ve ark., 2018).

1.1.2.2. Dijital İhmal

Dijital ihmal, çocukların dijital dünyada gerçekleştirdikleri eylemlere ebeveynleri tarafından sınır konulmaması, maruz kalınan içeriklerin kontrol edilmemesi ve çevrimiçi faaliyetlerin takip edilmemesi şeklinde açıklanabilir (Livingstone ve ark., 2011).

Yapılan çalışmalar, kontrolsüz tüketilen içeriklerin ve denetlenmeyen çevrimiçi faaliyetlerin çocukların dijital dünyanın risklerine çok daha fazla maruz kalmalarına neden olduğunu ortaya koymuştur (Chassiakos ve ark., 2016; Livingstone ve ark., 2011). Ebeveynlerin çocuklarının dijital teknoloji kullanımını düzenleme konusunda yaşadığı zorluklar, ebeveynlerin dijital teknoloji kullanımı hakkındaki bilgi eksikliğinden kaynaklanabildiği gibi iş-yaşam dengesi ve ebeveyn-çocuk ilişkisi gibi faktörlerden de kaynaklanabilir (McDaniel ve Radesky, 2018; Karaman ve Ayhan, 2023).

Ebeveynler iş, aile ve gündelik hayat sorumlulukları arasında denge kurmakta zorlanıyor veya yeterince destek alamıyor ise zararlarının farkında olmalarına rağmen çocuklarının dijital teknoloji kullanımını takip etmek ve sınırlandırmak için yeterli zamanı ve enerjiyi ayıramıyor olabilirler. Bu nedenle ebeveynler kimi zaman gündelik işlerini tamamlamak, kalabalık ortamlarda rahat etmek, kriz anlarında çocuğun sakinleşmesini sağlamak, çocuğa yemek yedirebilmek veya kolayca uyutmak gibi amaçlarla çocuklarını dijital teknolojilere yönlendirebilmektedirler (Livingstone ve ark., 2017; Sadeh ve ark., 2011; Veldhuis ve ark., 2014). Benzer şekilde ebeveyn ve çocuk ilişkisinde yaşanan zorluklar, ebeveynin çocuğun dijital teknoloji kullanımına dahil olmasına ya da gerekli durumlarda müdahale etmesine engel olabilir.

Ebeveyn-çocuk ilişkisinde yaşanan sınır koyma, açık iletişim kurabilme gibi becerilerin eksikliği; ebeveynin dijital teknoloji kullanımını kontrol etmek için etkili stratejiler geliştirmesini de zorlaştırabilmektedir (Karaman ve Ayhan, 2023; McDaniel ve Radesky, 2018; Racz ve ark., 2017).

1.1.2.3. Verimli Kullanım

Ebeveynlerin, dijital teknolojilerin kullanımı noktasında sağladığı ebeveyn rehberliği, çocukların dijital dünyanın risk ve tehlikelerine maruz kalma riskini azaltmak için kullanılan kısıtlama ve uyarılardan çok daha yararlı olabilir (Karabano ve ark., 2021).

Dijital ebeveynliğin verimli kullanım boyutu, yalnızca dijital dünyanın potansiyel zarar ve risklerini en aza indirmeyi değil, bunun yanı sıra dijital teknolojilerin sunduğu eğitim ve gelişim fırsatlarından da en yüksek faydayı sağlamayı gerektirmektedir. Çocukların dijital dünyada geçirdikleri zaman ile diğer faaliyetleri arasında denge kurabilmeleri, güvenli ve sorumlu dijital alışkanlıklar edinmeleri ve maruz kaldıkları içeriklere dair olası riskleri analiz edebilmeleri için ebeveynlerinin verimli teknoloji kullanımına dair öğretileri önem kazanmaktadır (İnan-Kaya ve ark., 2018; Straker ve ark., 2018).

Dijital ebeveynliğin verimli kullanım boyutu, çocuklarda dijital okuryazarlık becerilerinin gelişmesine, teknolojik araçların sorumlu bir şekilde kullanılmasına, bilişsel gelişimine ve akademik başarısında iyileşmeye kadar birçok alanda fayda sağlayabilir (Burnett, 2010; Mudra, 2020; Rizk ve Hillier, 2020). Bu bağlamda, verimli kullanım boyutu her geçen gün çocukların günlük hayatına dahil olan dijital teknolojilerin rolüne ve ebeveynlerin bu sürece aktif katılım ihtiyacına çözüm niteliği taşımaktadır (Head, 2020; Straker ve ark., 2018).

1.1.2.4. Risklerden Koruma

Dijital ebeveynliğin bir diğer önemli parçası da çocukları dijital teknolojilerin risk ve zararları noktasında korumaktır. Bu onlarla siber zorbalık, çevrimiçi sahtekârlık ve yaşlarına uygun olmayan içerikler hakkında karşılıklı fikir alışverişini içerir. Çocukların ayrıca çevrimiçi risklerden nasıl kaçınacakları ve

karşılaşılabilecekleri sorunları ebeveynlerine nasıl bildirecekleri konusunda da rehberliğe ihtiyaçları vardır (Livingstone ve Helsper, 2013).

Risklerden koruma alt boyutu, çocukların dijital ortamlarda karşılaşılabilecekleri riskleri azaltmaya yönelik güvenlik sağlama, dijital teknolojileri nasıl kullanacaklarını öğretme ve kendilerini korumalarına yardımcı olmayı içermektedir. Risklerden koruma, tahmin edilebileceği üzere ebeveynler de dijital açıdan en az çocuklar kadar yetkin olduğunda daha etkili bir şekilde uygulanabilir (Livingstone ve ark., 2017; Purnama ve ark., 2021).

Dijital ebeveynlik farkındalığı, çocukların yaşları, öz saygı, duygu düzenleme veya davranışsal sorunlar gibi özelliklerine göre değişkenlik gösterebilmektedir (Benedetto ve Ingrassia, 2020). Çocukların yaşlarına paralel olarak dijital ebeveynlik farkındalığı da değişiklik göstermektedir. Erken çocuklukta çocukların dijital medya araçlarını kullanımı konusunda daha kontrollü bir tavır sergileyen ebeveynler, çocuklarının yaşı büyüdükçe daha hoşgörülü bir tutum sergileme eğilimindedir (Özgür, 2016).

1.2. PROBLEMLİ MEDYA KULLANIMI (EKRAN BAĞIMLILIĞI)

Griffiths (1999), problemli medya kullanımının/ ekrana bağımlı olmanın, insan ile makine arasındaki etkileşimin doğasında var olan bir olasılık olduğunu öne sürmüştür. Başta internet ve akıllı telefon/tablet olmak üzere teknolojiye erişimin artmasının, özellikle çocuk ve gençler arasında bağımlılık benzeri davranışlara yol açabileceğine dikkat çekilmektedir (Basu ve ark., 2018; Shaw ve Black, 2008).

Araştırmalar, problemli internet kullanımının depresif duygudurum, stres, fiziksel sağlıkta bozulma ve günlük yaşam aktivitelerinde işlevsizlik gibi akademik, sosyal ve sağlık sorunları dahil olmak üzere birçok farklı olumsuz sonuçla ilişkili olduğunu göstermektedir (Asam ve ark., 2019; Grover ve ark., 2019; Vigna ve ark., 2017).

Çocuklar ve gençler, problemli ekran kullanımının olumsuz etkilerine karşı çok daha yüksek risk altındadır. Bunun nedeni, beyin işlevlerinin halen gelişmekte olması ve yetişkinlerle aynı düzeyde başa çıkma mekanizmalarına sahip olmamaları olabilmektedir (Chen ve ark., 2020; Derbyshire ve ark., 2012; Oswald ve ark., 2020). Çocuk ve gençlerin öz-kontrol, rasyonel kararlar alma, duygu düzenleme gibi bilişsel

becerilerinin gelişme aşamasında olması nedeniyle problemli medya kullanımına karşı daha savunmasız hale gelmeleri mümkün olabilmektedir. Bu süreçte, sosyalleşme ihtiyacının artması, biyolojik duyarlılığın yaşla birlikte artması ve sınır koyamama gibi faktörler nedeniyle de problemli medya kullanım riski artmaktadır (Liu ve Potenza, 2007; Kuss ve ark., 2013).

Özellikle okul çağındaki çocuklarda eğitim, ödev, araştırma gibi akademik hedeflere ulaşmak için daha yoğun internet kullanımı görülmekte olup bu durum okula giden çocuklarda problemli medya kullanım yaygınlığının artmasına neden olabilmektedir (Kalkim ve Sert, 2021).

Gerçekleştirilen çalışmalar, çocuklar ve ergenler arasında problemli medya kullanımının psikolojik sorunları, uyku problemleri ve bağımlılık gibi olumsuz etkilerle ilişkilendirildiğini; çocuk ve ergenlerin genel iyilik hallerini ve gelişimlerini riske attığına dair bulguları ortaya koymaktadır (Chassiakos ve ark., 2016; Dworak ve Wiater, 2013; Moreno, 2016).

Tanı kriterleri henüz net olarak belirlenmemiş olan problemli medya kullanımı ve internet/ekran bağımlılığı, uluslararası literatürde kullanılan televizyon bağımlılığı, akıllı telefon bağımlılığı ve bilgisayar bağımlılığı gibi terimler temel alınarak değerlendirilmektedir. Bu bağımlılık türleri, genel olarak problemli medya kullanım davranışını oluşturan bir bütün olarak kabul edilmektedir (Furuncu, 2019).

1.2.1. Akıllı Telefon Bağımlılığı

Akıllı telefon bağımlılığı, bireysel, sosyal, akademik ve/ya mesleki işlevsellikte önemli bozulmalara neden olabilen, aşırı ve kontrolsüz akıllı telefon kullanımı ile tanımlanan davranışsal bir bağımlılıktır (Billieux ve ark., 2015; Haug ve ark., 2015).

Özellikle çocuklar ve gençler arasında giderek büyüyen bir sorun olan akıllı telefon bağımlılığı, telefonların özellikle sosyal medya, oyun ve alışveriş gibi çok çeşitli özellikler sunması nedeniyle insanların akıllı telefon kullanımlarını kontrol etmelerini zorlaştırabilir (Duan ve ark., 2021; Panova ve Carbonell, 2018; Velthoven ve ark., 2018).

Akıllı telefon bağımlılığının çocuklar ve gençler üzerindeki etkileri yaşlarına, cinsiyetlerine ve gelişim aşamalarına göre değişiklik gösterebilir (Haug ve ark., 2015;

Randler ve ark., 2016). Örneğin, yaşça daha küçük çocuklar siber zorbalığa karşı daha savunmasız olurken; yaşça daha büyük çocukların riskli çevrimiçi davranışlarda bulunma eğilimi daha yüksek olabilir (Sonck ve Haan, 2013).

1.2.2. Dijital Oyun Bağımlılığı

Dijital oyun bağımlılığı, çevrimiçi video oyunlarının aşırı veya kontrolsüz kullanımı sonucu kişinin bireysel, sosyal ve fiziksel işlevselliğinde bozulmaya neden olması şeklinde açıklanabilir (Kuss,2013). Dijital dünyada her geçen gün daha geniş kitlelere ulaşan çevrimiçi oyunlar için oyun geliştiricileri özellikle çocuk ve gençleri hedeflemektedir (Young, 2009).

Dijital oyun bağımlılığının diğer bağımlı davranışlar ile ortak bir örüntü sergilediği zararlara ek olarak oynanan video oyununun türüne ve oynamak için harcanan süreye bağlı olarak çocuklar ve gençler üzerinde farklı etkilere de sahip olabilir (Kuss ve Griffiths, 2012). Örneğin, araştırmalar erken yaşta maruz kalınan yoğun şiddet içeren video oyunları çocuklarda ve gençlerde saldırganlığın artmasıyla ilişkilendirmiştir (Griffiths,1999; Anderson ve ark., 2008). Öte yandan, şiddet içeren video oyunları ile saldırganlık arasında çok zayıf bir ilişki olduğunu (Sherry, 2001) ya da herhangi bir ilişki bulunmadığını söyleyen araştırmalar (Ferguson ve ark., 2019) da bulunmaktadır.

1.2.3. Televizyon Bağımlılığı

Kubey ve Csikszentmihalyi'ye (2004) göre televizyon bağımlılığı, bireyin günlük yaşamını sürdürmesine engel olacak düzeyde televizyon izleme davranışı göstermesini ve televizyon ile ilgili takıntılı düşüncelerini ifade eder. Televizyon bağımlılığı tanı kriterleri literatürde tartışmalı bir konu olmasına rağmen bazı araştırmacılar bunu tanımlamaya çalışmıştır.

Kubey'in (1990) tanımı, televizyon bağımlılığının tanımlanmasında temel referans noktalarını içeren beş ana kriteri içermektedir. Bu kriterlerin ilki, bireyin televizyon izlemeye çok fazla zaman harcamasıdır. İkinci olarak, kişinin televizyon izlemeye planladığı süreden daha fazla zaman ayırması gelmektedir. Üçüncü kriter, kişinin televizyon izlemeyi bırakmak istemesine rağmen bırakamamasıdır. Dördüncü olarak, televizyon izlemek için kişinin günlük işlevselliğini kaybetmesi ve ilişkilerine

zarar vermeye başlaması gelmektedir. Son kriter ise kişinin televizyon izlemediği zamanlarda yoksunluk belirtileri yaşanmasıdır.

1.3. OKUL ÇAĞI ÇOCUKLARINDA DUYGUSAL VE DAVRANIŞSAL SORUNLAR

Literatür incelendiğinde yapılan çalışmaların, çocukların davranış problemlerini içselleştirme ve dışsallaştırma kavramlarına dayalı olarak sınıflandırdığı görülmektedir (Achenbach, 1966). Çocukların davranış problemleri genellikle içselleştirme ve dışsallaştırma olmak üzere iki kategoriye ayrılmıştır. İçselleştirme belirtileri, depresyon, anksiyete, sosyal çekilme ve fiziksel şikâyetler gibi aşırı kontrollü, içe dönük sorunlu davranışları ifade eder. Dışsallaştırma belirtileri ise, kurallara karşı gelme ve saldırgan davranışlarla tanımlanmaktadır (Achenbach ve Edelbrock, 1978; Ogundele, 2018).

Yapılan araştırmalar, okul çağındaki çocuklar arasında gözlenen çeşitli duygusal ve davranışsal sorunları içermektedir. Bu sorunlar içe yönelim ve dışa yönelim sorunlarına dâhil olup, depresyon, kaygı, ani ruh hali değişimleri, zorbalık, düşük benlik algısı gibi konuları kapsamaktadır (Achenbach ve Edelbrock, 1978; Anselmi ve ark., 2008; Ghandour ve ark., 2019; Ginige ve ark., 2014; Sonuga-Barke ve ark., 1997).

Endişeli ve depresif duygularla karakterize edilen içselleştirme belirtileri ve saldırgan, dürtüsel veya karşıt davranışlarla karakterize edilen dışsallaştırma belirtileri yaklaşık olarak her altı çocuktan birini etkilemektedir (Centers for Disease Control and Prevention, 2019). Okul çağındaki çocukların sosyal ve duygusal becerileri gelişirken meydan okuma göstermeleri veya bazen duygularının kontrolünü kaybetmeleri sık görülmektedir (Harden, 2012). Son yıllarda Amerika’da yapılan incelemelere göre 3-17 yaş aralığında bulunan çocukların %3,2’si depresyon, %7,2’si anksiyete ve %7,4’ü davranış bozukluğu kriterlerini karşılamaktadır (Ghandour ve ark., 2019). Bu yaş aralığında yer alan birçok çocuk ise bu semptomları klinik düzeyde olmasa da sosyal, akademik ve duygusal işlevlerini etkileyecek düzeyde yaşayabilmektedir. İlkokul döneminde görülen içselleştirme ve dışsallaştırma belirtileri özellikle ergenlik ve genç yetişkinlik döneminde ortaya çıkan okulu terk etme, suç işleme, madde kullanımı gibi

olumsuz sonuçlarla bağlantılı olabilmektedir (Belfer, 2008; Daniel ve ark., 2006; Masten ve ark., 2005).

Duygusal ve davranışsal bozuklukların yüksek sıklığına ve ciddi sonuçlarına rağmen, Amerika’da içselleştirme ve dışsallaştırma belirtileri yaşayan çocukların yalnızca üçte biri (%36) bu belirtileri için tedavi alabilmektedir (Merikangas ve ark., 2010). Davranışsal ve duygusal sorunlar yaşayan çocukların önemli bir kısmı ise gereken desteği alamamaktadır. Okullar, bu kapsamda da hizmet sağlamaya çalışıyor olsa da, kaynak yetersizliği ve tanı koyma becerisi olan uzman eksikliği nedeniyle zorluk çekmektedir (Kratowill & Shernoff, 2004; Ringeisen vd., 2003). Bu nedenle ailede başlayan düzenlemeler büyük önem kazanmakta ve çocuklar için koruyucu faktörleri oluşturmaktadır (Compton ve ark., 2005; Cobham ve ark., 2016; Ridings ve ark., 2017).

1.4. DİJİTAL EBEVEYNLİK VE ÇOCUKLARIN DUYGU VE DAVRANIŞSAL SORUNLARI

Ebeveynlerin, erken çocukluktan itibaren, çocuklarıyla olan ilişkilerinde düzenli olarak iki temel ebeveynlik becerisini sergilemeleri beklenir. Bu beceriler, ebeveynin uygun ve kabul edilebilir davranışlar konusunda model olabilme yetisi ve koşulsuz ilgi gösterme kapasitesini içermektedir. Bu temel becerilerin, çocukların gerçek dünyada ihtiyaç duyduğu rehberlikle ilişkilendirilebileceği gibi, sanal dünyada da belirli ebeveynlik becerilerinin gerekliliği anlaşılmaktadır. Ebeveynler, çocuklarının sosyal-duygusal gelişiminde kritik bir rol oynarlar, bu rol hem günlük yaşam aktiviteleri sırasında hem de dijital teknoloji kullanımı esnasında etkin bir şekilde icra edilmelidir (Bauer, 2018). Teknolojik gelişmelerin hızla ilerlemesi ve dijital medya araçlarının yaygınlaşması, çocukların gelişimsel süreçleri üzerinde artan bir endişeyi de beraberinde getirmiştir. Ebeveynlerin sıklıkla yaşadıkları kaygılardan biri, çocukların orta çocukluk döneminde okula başlamaları ile birlikte sınırsız internet erişimine sahip olmaları ve okul ödevleri, akademik gelişimleri vb. gibi birçok etkinlikte yaygın olarak dijital medya araçlarını kullanmaları ve bu durumun ebeveynin rehberlik ve kontrolünün azalmasına neden olabilme ihtimalidir (Benedetto ve Ingrassia, 2020). Bu bağlamda, günümüzde dijital ebeveynlik becerilerinin,

teknolojinin potansiyel zararlarından çocukları koruma konusunda kritik bir ebeveynlik yeteneği olduğu anlaşılmaktadır.

Dijital teknoloji günlük yaşamın ayrılmaz bir parçası haline gelmesi çocukların sosyal, duygusal, bilişsel ve fiziksel gelişimlerini etkilemektedir. Yapılan bir çalışmaya göre çocuklarda ebeveyn rehberliği olmaksızın dijital medya araçlarının kullanımının dikkat süresinin kısılmasına, depresyon riskinin artmasına, obeziteye ve zorbalığa uğrama ihtimaline yol açtığı görülmüştür (Aloufi ve ark., 2022). Özellikle düşük dijital ebeveynlik becerilerine sahip ebeveynlerin çocuklarının siber zorbalığa uğrama riskinin çok daha yüksek olduğu tespit edilmiştir (Tao ve ark., 2022)

Araştırmalara göre problemli medya kullanımı olan okul çağı çocuklarının akranlarına kıyasla duygusal ve davranışsal problemler geliştirme riski daha yüksektir (Wang ve ark., 2021; Takahashi ve ark., 2018). Okul çağındaki çocukların problemli medya kullanımı, saldırgan davranışlar, madde bağımlılığı, obezite, düşük beden algısı ve düşük akademik başarı gibi çeşitli olumsuz sonuçlara yol açabilir (American Academy of Pediatrics, 2001). Yapılan bir çalışma özellikle ilkokul çağındaki çocukların dijital medya araçlarını problemli kullanımının, davranış sorunları ve hiperaktivite/dikkatsizlik belirtileriyle ilişkili olduğunu ortaya koymuştur (Hosokawa ve Katsura, 2018). Yapılan bir başka çalışma ise özellikle 7-10 yaş arası çocuklarda duygusal ve davranışsal sorun yaşama riskini artırabileceğini ortaya koymuştur (Choi ve ark., 2021). Çocuklarda ve ergenlerde problemli medya kullanımının özellikle yaş ilerledikçe duygu düzenleme sorunları, erteleme davranışı ve algılanan stres ile ilişkili olabileceği ifade edilmiştir (Wartberg ve ark., 2021). Aynı zamanda problemli medya kullanımı, özellikle artan davranış problemleri ve azalan psikolojik iyi olma hali ile ilişkilendirilmektedir (Poulain ve ark., 2019). Bu alanda gerçekleştirilen literatür taramaları, dijital medya araçlarına uzun süre maruz kalınması ve problemli kullanımı ile çeşitli duygusal ve davranışsal zorlukların ortaya çıkması arasında ortaya çıkan ilişkinin altını çizmektedir.

Gerçekleştirilen araştırmalar, okul çağındaki çocukların aşırı medya kullanımının artan öfke, saldırganlık, akademik başarısızlık ve uyku düzensizliği gibi duygusal ve davranışsal sorunları kapsamaktadır (Dworak ve Wiater, 2013; Mößle ve ark., 2014; Buda ve ark., 2020; Anderson ve ark., 2015).

1.5. ÇALIŞMANIN AMACI

Literatüre ilk kez Rode (2009) tarafından kazandırılmış olan dijital ebeveynlik kavramı araştırmacı tarafından ebeveynlerin çocuklarını dijital ortamda güvende tutmak için kullandığı stratejiler ve önlemler olarak tanımlanmıştır. Geçmişten günümüze değin yapılmış olan çalışmalar ise dijital ebeveynlik kavramını genel hatlarıyla teknolojik cihaz kullanımı için kurallar ve sınırlar belirleme, çocukların çevrimiçi etkinliklerini izleme, çocukları çevrimiçi güvenlik konusunda eğitime ve teknoloji kullanımı sonucunda ortaya çıkabilecek sorunları ele almanın yanı sıra çocuklara teknolojiyi sorumlu ve uygun bir şekilde nasıl kullanacakları konusunda rehberlik etme ve teknolojiyi kullanırken sağlıklı alışkanlıklar geliştirmelerine yardımcı olma şeklinde tanımlamaktadır (Benedetto ve Ingrassia, 2021; Manap ve Durmuş, 2020; Mascheroni, vd., 2018; Konok, vd., 2020).

Dijital ebeveynlik hakkında yapılmış olan araştırmalar ebeveynlerin dijital ebeveynlik düzeyi ile çocukların internet kullanımının ilişkili olduğunu ortaya koymuştur (Rode, 2009; Ayas ve Horzum, 2013; Manap ve Durmuş, 2020; Yusuf, vd., 2020; Ulferts, 2020; Konok, vd., 2020; Ren ve Zhu, 2022).

Yoğun dijital araç kullanımının çocuklarda duygusal ve davranışsal olumsuzluklara neden olduğu ise bilinmektedir (Hosokawa ve Katsura, 2018; Eirich, vd., 2022). Bunun dışında dijital araçlar bilişsel becerileri ve akademik performansı artırarak gelişime faydalı da olabilmektedir (Hosokawa ve Katsura, 2018). Dijital araçların kullanımının çocuklar üzerinde neden olduğu gelişimsel etkiler, ekran karşısında harcanan zaman miktarına bağlı olduğu kadar görüntülenen içeriğe de bağlıdır. Bu kapsamda değerlendirildiğinde teknoloji kullanımının çocuklar üzerindeki etkileri kiminle, nerede, ne kadar ve nasıl kullandığına göre değişmektedir (Przybylski, vd., 2020; Vuorre, vd., 2021; Shaw, vd., 2022). Bu kapsamda gerçekleştirilmiş olan çalışmalar, dijital ebeveynliğin çocukların internet kullanımından olumsuz etkilenmemesi için koruyucu bir etken olduğunu göstermektedir (Kaya ve Mutlu-Bayraktar, 2021).

Bu çalışmanın amacı, okul çağı çocuklarında duygusal davranışsal sorunları ile ebeveynlerin dijital ebeveynlik düzeyleri arasındaki ilişkiyi ve problemli medya kullanımının bu ilişkideki rolünü araştırmaktır. Literatürde birbirinden farklı bağlamlarda incelenmiş olan problemli medya kullanımı, çocukların duygusal

davranışsal sorunları ve dijital ebeveynlik farkındalığının inceleneceği bu çalışma ile farklı bir bakış açısı ortaya konularak literatüre katkı sağlamak amaçlanmaktadır.

1.5.1. Çalışmanın Amacı ve Hipotezleri

Bu araştırmanın amacı okul çağı çocuklarında duygusal davranışsal sorunları ile ebeveynlerin dijital ebeveynlik düzeyleri arasındaki ilişkiyi ve problemli medya kullanımının bu ilişkideki rolünü araştırmaktır. Bu amaç kapsamında “Ebeveynlerin dijital ebeveynlik farkındalıklarının çocukların duygusal ve davranışsal problemlerine etkisinde çocukların problemli medya kullanımının rolü var mıdır?” sorusuna yanıt aranacaktır.

Bu çalışmanın, dijital ebeveynlik farkındalığı ile çocukların duygu ve davranış sorunları arasındaki ilişkinin derinlemesine incelenmesi; bu ilişkide çocukların problemli medya kullanımının rolünü ortaya koyması; ebeveynlerin çocuklarının teknolojik araçları kullanımına yönelik sağlıklı bir yaklaşım benimsemesine öncülük edebilir. Özellikle Türkiye'deki bu yaş grubundaki çocukların ebeveynlerinin dijital ebeveynlik farkındalığı ile çocukların duygusal ve davranışsal problemleri arasındaki ilişki üzerine odaklanarak, çocukların problemli medya kullanımının bu dinamikteki etkisini anlamak hedeflenmiştir. Araştırma, demografik özelliklerin söz konusu ilişkilerle olan etkileşimini de inceleyerek, bu alanda faaliyet gösteren araştırmacılara, ebeveynlere, eğitimcilere ve teknoloji ile çocuk ilişkisini yönlendirmeye yönelik önemli bir kaynak sağlamayı amaçlamaktadır.

Dijital ebeveyn farkındalığı ile çocuklarda problemli medya kullanımı arasındaki ilişkinin ve problemli medya kullanımının bu ilişkideki rolünün incelenmesi, ebeveynlerin dijital ebeveynlik becerileri ile çocuklarının yaşadığı duygusal ve davranışsal sorunlar arasındaki ilişkiyi anlamlandırmalarına; söz konusu ilişkide ise çocukların problemli medya kullanımının rolüne dair bir kavranış kazanmalarına yardımcı olacaktır.

Bu çalışmanın, her geçen gün literatürde kendisine daha geniş yer bulmaya devam eden dijital ebeveynlik ve ebeveyn-teknoloji-çocuk ilişkisini konu alan alan yazınlarına destek sağlayacağı ve bu alanda gelişmek isteyen kişilere katkı sunması beklenmektedir.

1.5.1.1. Araştırma Sorusu

Ebeveynlerin dijital ebeveynlik farkındalıklarının çocukların duygusal ve davranışsal problemlerine etkisinde çocukların problemli medya kullanımının rolü var mıdır?

1.5.1.1.1. Alt Sorular

1. Dijital ebeveyn farkındalığı ile çocukların duygusal ve davranışsal problemleri arasında anlamlı ilişki var mıdır?
2. Dijital ebeveyn farkındalığı ile çocuklarda problemli medya kullanım davranışı arasında anlamlı ilişki var mıdır?
3. Çocuklarda problemli medya kullanım davranışı ile çocukların duygusal ve davranışsal problemleri arasında anlamlı ilişki var mıdır?

1.5.1.2. Hipotezler

H1: Ebeveynlerin dijital ebeveynlik farkındalıklarının çocukların duygusal ve davranışsal problemlerine etkisinde çocukların problemli medya kullanımının rolü vardır.

H2: Dijital ebeveyn farkındalığı ile çocukların duygusal ve davranışsal problemleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H3: Dijital ebeveyn farkındalığı ile çocuklarda problemli medya kullanım davranışı arasında anlamlı ilişki vardır?

H4: Çocuklarda problemli medya kullanım davranışı ile çocukların duygusal ve davranışsal problemleri arasında anlamlı ilişki vardır.

İKİNCİ BÖLÜM

2. YÖNTEM

2.1. ARAŞTIRMA MODELİ

Mevcut çalışmada ilişkisel araştırma modeli kullanılmıştır. 6-12 yaş arası çocukların duygusal ve davranışsal problemleri ile dijital ebeveynliğin ilişkisinde çocukların problemli medya kullanımının rolü incelenmiştir.

2.2. ÇALIŞMA GRUBU

Araştırmanın örnekleme yöntemi seçkisiz olmayan örneklem yöntemlerinden uygun örnekleme yöntemidir. Çalışmanın örneklemini 6-12 yaş arası çocuğu olan ebeveynler oluşturmaktadır. Örneklem grubuna Google Formlar üzerinden oluşturulan anketin sosyal medya kanallarında paylaşılmasıyla ulaşılmıştır. Çalışmaya katılım sağlayan 679 kişiden örneklem grubuna uymayan ve veri eksikliği olan katılımcıların verileri çalışmaya dahil edilmemiştir. Nihai olarak çalışmaya 471 ebeveyn dahil edilmiştir.

2.3. VERİLERİN TOPLANMASI

Tez çalışması sürecinde verilerin toplanmasına Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu'ndan 05.10.2023 tarihli ve 28/04 sayılı araştırma izninin alınması ile başlanmıştır. Bu izin doğrultusunda araştırmada kullanılacak anket ve ölçeklerin etik yönden uygunluğuna kurul üyeleri tarafından oy birliği ile karar verilmiştir. Çalışmaya ait veriler Google Formlar aracılığı ile çevrimiçi olarak sosyal medya kanalları (Instagram, Whatsapp, Gmail) üzerinden paylaşılan bağlantı ile toplanmıştır. Veri toplama işlemi Ekim 2023- Kasım 2023 tarihleri arasında gerçekleşmiştir.

2.3.1. Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından hazırlanan “Demografik Bilgi Formu”, ebeveynler için geliştirilen “Dijital Ebeveynlik

Farkındalık Ölçeği” (DEFÖ), "Problemli Medya Kullanım Ölçeği” (PMKÖ) ve “ Güç ve Güçlükler Anketi” (SDQ) kullanılmıştır. Tüm ölçekler ebeveynler tarafından doldurulmuştur.

2.3.1.1. Demografik Bilgi Formu

Demografik bilgi formu çalışmaya katılan ebeveynlerin yaşı, cinsiyeti, eğitim ve algılanan gelir düzeyi, tanılanmış psikiyatrik durumu, çalışmaya dahil olan çocuğun cinsiyeti ve doğum tarihi gibi örneklem hakkında bilgi almayı amaçlayan soruları içermektedir. Bu sorulara ek olarak evde internet erişiminin varlığına, çocuğun medya araçlarıyla geçirdiği süreye, evde bulunan medya araçlarına, çocuğa ait özel bir medya aracının olup olmadığına yönelik sorular ile çocukların görsel medya kullanımı hakkında bilgi almaya odaklanılmıştır.

Çalışmaya çocuğun ebeveyni olmayan katılımcıların katılımının ayırt edilebilmesi için formu dolduranın cinsiyeti ve çocuğa yakınlık derecesi de ayrı sorular şeklinde sorulmuştur. Böylelikle çalışma grubunun kriterlere uygunluğu tekrar kontrol edilmiştir.

2.3.1.2. Dijital Ebeveynlik Farkındalık Ölçeği (DEFÖ)

Ebeveynlerin, dijital ebeveynlik farkındalığını ölçmek için Manap ve Durmuş (2020) tarafından geliştirilmiş olan ölçek toplam 16 maddeden dört alt boyuttan oluşmaktadır. Bu alt boyutlar; Olumsuz Model Olma (4 madde, OMO), Dijital İhmal (4 madde, Dİ), Verimli Kullanım (4 madde, VK) ve Risklerden Koruma (4 madde, RIK) şeklinde ifade edilmiştir. Alt boyutlardan elde edilen puanlar ebeveynlerin dijital ebeveynlik farkındalık düzeyleri ile ilgili bilgi vermektedir. Anne babalardan her bir ifadeyle hangi sıklıkta karşılaştıklarını 5’li likert tipi (1=”Hiçbir Zaman”, 5=”Her Zaman”) ölçek üzerinden derecelendirmeleri beklenmektedir. Ölçek sonunda her bir alt boyut birbirlerinden bağımsız şekilde değerlendirilmekte ve bu nedenle DEFÖ için toplam puan alınmamaktadır. Alt boyutlardan alınabilecek en düşük puan 4, en yüksek puan ise 20 olabilmektedir.

‘Olumsuz Model Olma’ (Örnek madde: Telefon/tablet kullanımında çocuğumda eleştirdiğim davranışları ben de yaparım) ve ‘Dijital İhmal’ (Örnek madde: Ev dışı ve ev içi ortamda (misafir ağırlamak, alışveriş yapmak, arkadaş ortamı

vb.) çocuğumun telefon/tableti yoğun kullanmasına göz yumarım) alt boyutlarından alınan puanların yüksek olması dijital ebeveynlik farkındalığının düşük olduğunu gösterirken, ‘Verimli Kullanım’ (Faydalı olduğunu düşündüğüm yazı, video veya fotoğrafları kendi cihazımdan çocuklarıma gösteririm) ve ‘Risklerden Koruma’ (Çocuğumu internetin risklerinden koruyacak, güvenlik paketi veya antivirüs programlarını kullanırım) alt boyutlarından alınan puanların yüksek olması dijital ebeveynlik farkındalığının yüksek olduğunu göstermektedir (Manap ve Durmuş, 2020). Dijital ebeveynlik farkındalık ölçeğinin güvenirlik analizi kapsamında Ölçeğin Cronbach alfa güvenirlik katsayısının olumsuz model olma boyutu için 0,78; dijital ihmal alt boyutu için 0,78; verimli kullanım alt boyutu için 0,71 ve risklerden koruma alt boyutu için 0,63 olarak hesaplandığı görülmüştür (Manap ve Durmuş, 2020).

2.3.1.3. Problemli Medya Kullanım Ölçeği (PMKÖ)

Problemli medya kullanım ölçeği ebeveyn formu, 12 yaş altı çocuklarda problemli medya kullanımını saptamak için Domoff ve arkadaşları (2017) tarafından geliştirilmiş olup, ölçeğin Türkçe versiyonunun geçerlik ve güvenirlik çalışması ise Furuncu (2019) tarafından yapılmıştır. Ölçek, DSM V’ de bulunan oyun oynama bağımlılığı kriterleri göz önünde bulundurularak çocuğun problemli medya kullanımı ile ilgili bilgi vermek ve ekran bağımlılığını tespit etmeyi amaçlamaktadır (Domoff ve ark., 2017).

Bu çalışmada ilgili ölçeğin tek faktörlü yapıya sahip 27 maddeden oluşan uzun versiyonu ve 9 maddeden oluşan kısa versiyonundan; problemli medya kullanım ölçeği kısa versiyonu tercih edilmiştir. 5’li likert tipi bulunan ölçek maddeleri 1’den (asla) 5’e (her zaman) derecelendirilmektedir. Ters puanlanan madde bulunmayan ölçekten alınan toplam puan bütün maddelerden elde edilen toplam puanın ortalamasının alınarak elde edilmektedir. Ebeveynler tarafından çocuklarının davranışları göz önünde bulundurularak tüm görsel medya araçlarının (televizyon, bilgisayar, tablet, telefon v.b.) problemli kullanımını diğer bir ifadeyle ekran bağımlılığını saptamaya çalışır (Furuncu ve Öztürk 2020). Cronbach alfa güvenirlik katsayıları 0,97 olan orijinal ölçeğin, Türkçe uyarlama çalışmasının ise Cronbach alfa katsayısı 0,92 değerini almıştır (Furuncu, 2019).

2.3.1.4. Güç ve Güçlükler Anketi (SDQ)

Goodman ve arkadaşları (1997) tarafından geliştirilmiş olan Güçler-Güçlükler Anketi'nin, bu çalışmada tercih edilmiş olan 4-17 yaş arası çocuğu olan ebeveynlere yönelik olan versiyonu, için Türkçe uyarlama çalışması Güvenir ve arkadaşları (2008) tarafından yapılmıştır.

Güçler ve Güçlükler Anketi ebeveyn versiyonu 25 maddeden oluşmakta ve beş alt boyut içermektedir. Duygusal belirtiler alt boyutu; anksiyete, depresyon ve diğer duygusal sorunların belirtilerini değerlendirilmektedir. Davranış sorunları alt boyutu ise karşıt gelme bozukluğu, davranım bozukluğu ve diğer yıkıcı davranışların belirtilerini değerlendirilmektedir.

Hiperaktivite/dikkatsizlik alt boyutu dikkat eksikliği hiperaktivite bozukluğu (DEHB) belirtilerini değerlendiren maddeleri içermektedir. Akran ilişkileri alt boyutu çocuğun arkadaşlık kurma ve sürdürme becerisini tespit etmeye yardımcı olmaktadır. Son olarak prososyal davranış alt boyutu ise çocuğun başkalarına yardım etme ve paylaşma gibi sosyal davranışlarını değerlendirmektedir. Her bir alt boyutun ayrı ayrı puanlandığı ölçekte, maddeler “Doğru Değil=0”, “Kısmen Doğru=1”, “Kesinlikle Doğru=2” olacak şekilde değerlendirilir. Her alt boyut için toplam puan, o alt boyuttaki 5 maddenin puanlarının toplanmasıyla elde edilmekte ve maddelerin puanlarının toplanması ile 0-10 arasında bir puan alınmaktadır. Elde edilen puan ne kadar yüksekse, o alandaki güçlük o kadar ciddidir. Prososyal davranış haricinde yukarıda söz edilen dört alt boyuttan alınan toplam puan ise total güçlük puanını oluşturmaktadır. Orijinal ölçeğin alt boyutlarına ait Cronbach alfa güvenirlik katsayıları 0,57 ile 0,82 arasında değişmekte olup, ölçeğin Türkçe uyarlaması için Cronbach alfa güvenirlik katsayısı ise 0,84'tür (Güvenir ve ark., 2008).

2.4. VERİLERİN ANALİZİ

Araştırma verileri SPSS 28 (Statistical Package for Social Sciences) programı kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın temel hipotezi olan olumlu dijital ebeveynlik farkındalığı ile çocukların davranış problemleri arasındaki ilişkide çocukların problemli medya kullanımının aracı rolü SPSS Hayes PROCESS v.4.2 (Model 4) ile test edilmiştir.

Verilerin analizine geçilmeden önce veri seti incelenmiş ve veri setindeki uç değerlere ilişkin gereken incelemeler yapılmıştır. Araştırma örnekleminde uç değerler, bahsi geçen toplam puan değişkenlerinde Z puanlarının ± 3 aralığında kalıp kalmadığına bakılarak analiz edilmiştir. Alt-ölçek ve ölçek puanları bu değerlerin dışında kalan 44 katılımcının verileri araştırmadan çıkarılmıştır. Toplam 471 katılımcının yanıtları ile analizler gerçekleştirilmeye başlanmıştır.

Kullanılan ölçeklerden elde edilen puanların dağılımlarının normal dağılıma uyup uymadıkları, eğiklik/basıklık değerlerinin ± 2 aralığında olup olmadığı incelenerek değerlendirilmiştir (George, 2011). Ardından yapılan tekli değişken uç değer analizleri ile, Güçler ve Güçlükler Anketi, Dijital Ebeveynlik Farkındalığı Ölçeği ile Problemlili Medya Kullanımı Ölçeği puanlarının dağılımları yatıklık (skewness) ve basıklık (kurtosis) açısından incelendiğinde problem teşkil etmedikleri ve tüm dağılımların ± 1 aralığında olduğu tespit edilmiştir.

Araştırmada hipotezlerin testi için Olumlu Dijital Ebeveynlik Farkındalığı ve Toplam Güçlük Puanı hesaplanmıştır. Olumlu Dijital Ebeveynlik Farkındalığı puanı, Dijital Ebeveynlik Farkındalığı alt-ölçeklerinden birbirleri ile hem teorik hem istatistiksel olarak ilişkili bulunan Risklerden Koruma ile Verimli Kullanım alt-ölçek puanları toplanarak hesaplanmıştır. Literatürde de önerildiği üzere, Toplam Güçlük Puanı, Güçler ve Güçlükler Anketinin birbirleri ile istatistiksel olarak anlamlı ilişkiler içinde bulunan Duygusal Sorunlar, Davranış Sorunları, Hiperaktivite ve Dikkat Sorunları ve Akran Sorunları alt-ölçek puanları toplanarak hesaplanmıştır (Goodman, 1997).

Araştırma verileri, Korelasyon Analizi ve SPSS PROCESS Aracı Değişken Analizi kullanılarak incelenmiştir. Betimleyici istatistikler frekans ve yüzde dağılımlarından faydalanılarak oluşturulmuştur.

Herhangi bir istatistiksel etki karışımını engellemek adına, kontrol değişkeni olabilecek değişkenler, hipotez testine yönelik analizler öncesinde test edilmiştir. Araştırma değişkenlerinin çocukların cinsiyetine göre farklılık gösterip göstermediği bağımsız değişkenler t-testi ile test edilmiştir. Toplam güçlük puanının, çocukların cinsiyetine bağlı olarak farklılık göstermediği görülmüştür; ($t(469)=1,46$, $p>0,05$).

Çocukların cinsiyetine ek olarak yaşları da, toplam güçlük puanları ile ilişkili bulunmamıştır ($r = .03$ ve $r = -.05$, $p > .05$). Bu sebeple, cinsiyet ve yaş değişkenleri hipotezler test edilirken yapılan analizlere kontrol değişkeni olarak dahil edilmemiştir. Toplam güçlük puanı ile ebeveynin eğitim durumu arasında istatistiksel olarak anlamlı ve doğrusal ilişki bulunmuş ($r = -.19$, $p < .01$), bu sebeple ebeveyn eğitim durumu değişkeni analizlere kontrol değişkeni olarak dahil edilmiştir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. BULGULAR

Bu bölümde katılımcıların sosyo-demografik özelliklerinin frekans dağılımları, araştırma değişkenlerinin betimsel analizleri, birbirleri ile ilişkileri ve hipotezlerin test analizlerinden edinilen bulgular yer almaktadır.

3.1. KATILIMCILARIN SOSYO-DEMOGRAFİK ÖZELLİKLERİ

Tablo 1. Örneklemenin Demografik Veriler Açısından Dağılımı

Değişken		Sayı (n)	Yüzde (%)
Cinsiyet	Erkek	76	16,1
	Kadın	395	83,9
Yaş	20-35	118	25,1
	35-45	298	63,3
	45 ve üzeri	55	11,7
Medeni Durum	Evli	442	93,8
	Boşanmış	14	3
	Bekar	5	1,1
	Dul	6	1,3
	Ayrı yaşıyor	4	0,8
Ekonomik Durum	Düşük	13	2,8
	Orta-Alt	45	9,6
	Orta	298	63,3
	Orta-Üst	103	21,9
	Yüksek	12	2,5
Eğitim Durumu	İlkokul	18	3,8
	Ortaokul	18	3,8
	Lise	111	23,6
	Üniversite	249	52,9
	Yüksek Lisans-Doktora	75	15,9
Psikolojik Tanı	Hayır	460	97,7
	Evet	11	2,3
Genel Toplam		471	100

Çalışmaya katılan 471 ebeveynin kendileri için beyan ettikleri demografik bilgilerin dağılımları Tablo 1’de verildiği gibidir. Demografik verilere göre,

katılımcıların %16,1'i (76) erkek, %83,9'u (395) ise kadındır. Çalışmaya katılan ebeveynlerin %25,1'i (118 kişi) 20-35 yaş aralığında, %63,3'ü (298 kişi) 35-45 yaş aralığında ve %11,7'si (55 kişi) ise 45 yaş ve üstüdür. Katılımcıların %93,8'i (442 kişi) evli, %3'ü (14 kişi) boşanmış, %1,1'i (5 kişi) bekar ve %0,8'si (4 kişi) partneriyle ayrı yaşadığını ifade etmiştir. Ebeveynlerin %3,8'i (18 kişi) ilkokul, %3,8'i (18 kişi) ortaokul, %23,6'sı (111 kişi) lise, %52,9'u (249 kişi) üniversite ve %15,9'u (75 kişi) yükseköğrenim mezunudur.

Tablo 2. Örneklemenin Çocuklarının Demografik Veriler Açısından Dağılımı

Değişken		Sayı (n)	Yüzde (%)
Cinsiyet	Erkek	259	55
	Kız	212	45
Ekran Süresi	Hiç	3	0,6
	1 saatten az	76	16,14
	1 - 2 saat	209	44,37
	2 - 3 saat	96	20,38
	3 - 4 saat	44	9,34
	4 - 5 saat	21	4,46
	5- 6 saat	16	3,40
	Daha fazla	6	1,27
İnternet	Evet	453	96,2
	Hayır	18	3,8
Çocuğa Ait Medya Aracı	Var	200	42,5
	Yok	271	57,5
Çocukların Kendi Medya Araçları	Tablet	140	29,72
	Akıllı Telefon	75	15,92
	Akıllı Saat	47	9,97
	Dizüstü Bilgisayar	29	6,15
	Masaüstü Bilgisayar	12	2,54
	Oyun konsolu	21	4,45
Genel Toplam		471	100

Çalışmaya katılan ebeveynlerin çocukları için beyan ettikleri demografik bilgilerin dağılımları Tablo 2’de verildiği gibidir. Katılımcıların çocukları için verdikleri yanıtlar incelendiğinde, çocukların %45’ini (212 kişi) kız çocuklar, %55’ini (259 kişi) ise erkek çocuklar oluşturmaktadır. Çalışmaya katılan ebeveynlerin çocuklarının yaşları 6 ile 12 yaş arasında olup; ortalama yaş 8,78, standart sapma değeri 1,8’dir. Çocukların ilk medya araçlarına sahip olma yaşları 2 ile 12 yaş arasında değişiklik göstermekte olup, ortalaması 7,22, standart sapması ise 2,17’dir. Çocukların %42,5’inin (200 kişi) kendisine ait bir dijital medya aracına sahipken; %57,5’inin (271 kişi) ise kendisine ait bir dijital medya aracı bulunmamaktadır. Kendine ait bir dijital medya aracı bulunan çocukların %29,72’si tablet; %9,97’si akıllı saat; %6,15’i (29 kişi) dizüstü bilgisayar; %2,54’ü (12 kişi) masaüstü bilgisayar; %4,45’i ise oyun konsolu sahibidir.

3.2. ARAŞTIRMADA KULLANILAN ÖLÇEKLERE AİT TANIMLAYICI İSTATİSTİKLER

Çalışmada kullanılan ölçek puanlarına ilişkin betimleyici istatistikler Tablo 3’te sunulmuştur. Toplam Güçlük Puanı (TGP); Duygusal Sorunlar, Davranış Sorunları, Hiperaktivite ve Dikkat Sorunları ile Akran Sorunları puanları toplanarak elde edilmiş olup; 0 ile 21 puan arasında değişmektedir. Toplam Güçlük Puanı ortalama değeri 7,78 olup 4,5 standart sapma değerine sahiptir.

Olumlu Dijital Ebeveynlik Farkındalığı Puanı (ODEF), Risklerden Koruma ile Verimli Kullanım alt-ölçek puanlarının toplanmasıyla elde edilmiş olup; 16 ile 40 puan arasında değişmektedir. Ortalama Olumlu Dijital Ebeveynlik Farkındalığı Puanı 31,99 olup standart sapma değeri 5,25 olarak bulunmuştur.

Problemlili Medya Kullanımı Ölçeği (PMKÖ) puanları incelendiğinde puanların 1 ile 4,33 arasında değiştiği, ortalama problemlili medya kullanımı ölçeği puanının 1,97 olduğu ve 0,75 standart sapma değerine sahip olduğu görülmüştür.

Tablo 3.Araştırma Değişkenlerine Dair Tanımlayıcı İstatistikler

Değişken	Minimum	Maximum	Ortalama	Standart Sapma
Toplam Güçlük Puanı (TGP)	0	21	7,78	4,50
Olumlu Dijital Ebeveynlik Farkındalığı (ODEF)	16	40	31,99	5,25
Problemli Medya Kullanımı Ölçeği (PMKÖ)	1	4,33	1,97	0,75

3.3. ARAŞTIRMADA KULLANILAN ÖLÇEKLERİN BİRBİRİ İLE İLİŞKİSİ

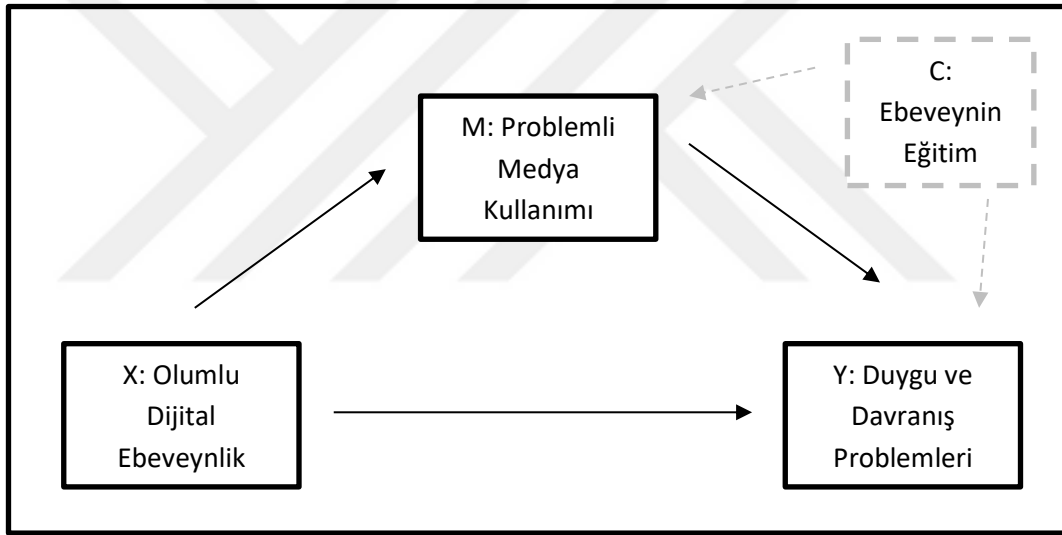
Araştırmada kullanılan değişkenlerin aralarındaki ilişkiler Pearson Korelasyon Analizi ile test edilmiş ve sonuçlar Tablo 4’te sunulmuştur. Toplam güçlük puanına bakıldığında; olumlu dijital ebeveynlik farkındalığı istatistiksel olarak anlamlı ve negatif yönde doğrusal zayıf bir ilişki ($r = -0,26$; $p < 0,01$), problemli medya kullanımı ile pozitif yönde doğrusal ve orta güçlükte bir ilişki ($r = 0,49$; $p < 0,01$), eğitim durumu ile de negatif yönde zayıf bir doğrusal ilişki bulunduğu gözlenmiştir ($r = -0,19$; $p < 0,01$). Ayrıca olumlu dijital ebeveynlik farkındalığı ile problemli medya kullanımı arasında istatistiksel olarak anlamlı ve negatif yönde doğrusal bir ilişki görülmüştür ($r = -0,24$; $p < 0,01$).

Tablo 4. Araştırma Değişkenlerinin Birbirleri ile Korelasyonel İlişkisi

n=471	1.	2.	3.	4.
1.Toplam Güçlük Puanı	-			
2.Olumlu Dijital Ebeveynlik	-,26**	-		
3.Problemli Medya Kullanımı	,49**	-,24**	-	
4.Çocuğun Yaşı	0,02	-,10*	,12**	-
5.Eğitim Durumu	-,19**	,11*	0,04	-,14**

3.4. OLUMLU DİJİTAL EBEVEYNLİK FARKINDALIĞI İLE DUYGU/DAVRANIŞ PROBLEMLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİDE ÇOCUKLARIN PROBLEMLİ MEDYA KULLANIMININ ARACI ROLÜ

Olumlu dijital ebeveyn farkındalığı ile duygu/davranış problemleri arasındaki ilişkide problemlı medya kullanımının aracı etkisinin analizinde SPSS PROCESS Makrosu 4. Model kullanılmıştır. X bağımsız değişkeni olarak Olumlu Dijital Ebeveynlik Farkındalığı puanı, Y bağımlı değişkeni olarak Duygu/Davranış Problemleri puanı, M aracı değişkeni olarak Problemlı Medya Kullanımı puanı modele girilmiştir. C Kontrol değişkeni olarak da ebeveynin eğitim durumu modele girilerek olası bir etki karışımının önüne geçilmiştir. Analizin şeması Şekil 1’de sunulmuştur.

Şekil 1. Olumlu Dijital Ebeveyn Farkındalığı ile Toplam Güçlükler Arasındaki İlişkide Problemlı Medya Kullanımının Aracı Etkisi Modeli (Ebeveynin Eğitim Durumu kontrol değişkeni)

Aracılık rolü analizi için 3 koşul bulunmakta; bunlar bağımsız değişkenin aracı değişkeni ve bağımlı değişkeni yordaması ile bağımsız ve aracı değişkenin bağımlı değişkeni yordamasıdır (Baron ve Kenny, 1986). SPSS Process Makro Model 4 Aracı rolü analizi, bu üç aşamayı birlikte test etmeye imkân tanımaktadır. İlgili üç analizin detayları Tablo 5’te sunulmuştur.

İlk aşamada, bağımsız değişkenin aracı değişken üzerindeki etkisi araştırılmaktadır. Modelde Olumlu Dijital Ebeveynlik Farkındalığının Problemlı Medya Kullanımı üzerindeki etkisi, ebeveynin eğitim durumu da kontrol edilerek incelenmiştir. Analiz bulgularına göre model istatistiksel olarak anlamlı olarak görülmüştür, ($F(2,468) = 15,909$; $p < 0,001$.) Belirlilik katsayısı modele dahil edilen olumlu dijital ebeveyn farkındalığı ve ebeveyn yaşı değişkenlerinin, problemlı medya kullanımı puanlarına dair varyansın %6'sını açıkladığını göstermektedir. Olumlu Dijital Ebeveynlik Puanlarının, aracı değişken olan Problemlı Medya Kullanımı puanlarını istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde yordamaktadır ($\beta = -0,25$, $t = 12,217$; $p < 0,001$). Buna göre, her 1 birim olumlu dijital ebeveynlik puanı artışı için, problemlı medya kullanımı 0,036 oranında azaldığı söylenebilir. Kontrol değişkeni olarak analize dâhil edilen ebeveynin eğitim durumu değişkeninin ise problemlı medya kullanımı üzerinde etkili olduğu görülmemiştir ($\beta = -0,07$, $t = 1,5$; $p < 0,001$).

Analizin ikinci aşamasında, bağımlı değişken olan Toplam Güçlükler üzerinde, Olumlu Dijital Ebeveynlik, Problemlı Medya Kullanımı ve ebeveynin eğitim durumun etkileri analiz bulgularına göre model istatistiksel olarak anlamlıdır ve varyansın %30'u modele dahil edilen değişkenler tarafından açıklanmaktadır, $F(3,467) = 65,022$; $p < 0,001$. Değişkenler arasında ilişkiler daha detaylı olarak incelendiğinde, aracı değişken olarak analize dahil edilen Problemlı Medya Kullanımı ölçek puanlarının da bağımlı değişken olan Toplam Güçlükler puanlarını istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif yönde yordadığı görülmektedir, ($\beta = -0,46$, $t = 11,529$; $p < 0,001$). Buna göre, her 1 birim Problemlı Medya Kullanımı Puanı için, 0,46 birim Toplam Güçlük Puanı artışından söz edilebilir. Bağımsız değişken olarak temel analize dahil edilen Olumlu Dijital Ebeveyn Farkındalığının Toplam Güçlükler üzerindeki etkisi incelendiğinde, istatistiksel olarak anlamlı yordayıcı etki görülmüştür, ($\beta = -0,13$, $t = -3,134$; $p < 0,001$). Buna göre olumlu dijital ebeveyn farkındalığı 1'er birim artıkça toplam güçlükler de 0,13'er birim azalmaktadır. Son olarak, ebeveynin eğitim durumunun toplam güçlükler üzerindeki etkisi incelenmiş ve yordayıcı etkinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmüştür ($\beta = -0,19$, $t = -4,926$; $p < 0,001$).

Analizin üçüncü aşamasında, bağımsız değişken olan Olumlu Dijital Ebeveynlik Farkındalığının, bağımlı değişken olan Toplam Güçlükler Puanına,

Problemli Medya Kullanımının aracı rolü olmadan, doğrudan etkisi incelenmiştir. Ebeveynin eğitim durumu yine kontrol değişkeni olarak modele dahil edilmiştir. Analiz bulgularına göre model istatistiksel olarak anlamlı olup, belirlilik katsayısına göre Toplam Güçlükler puanlarındaki varyansın %9'unu açıkladığı görülmüştür, $F(2,468) = 24,240$; $p < 0,001$. Analiz sonuçlarına göre Olumlu Dijital Ebeveynlik Farkındalığı, toplam güçlükleri doğrudan istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde yordamaktadır, ($\beta = -0,24$, $t = -5,479$; $p < 0,001$). Kontrol değişkeni olan ebeveyn eğitim durumunun da toplam güçlükleri yordadığı görülmüştür, ($\beta = -0,16$, $t = -3,636$; $p < 0,001$). Buna göre Toplam Güçlükler Puanı, Olumlu Dijital Ebeveynlik puanındaki her 1 birimlik artış için 0,24 birim düşüş göstermektedir.

Tablo 5. Olumlu Dijital Ebeveynlik Farkındalığı İle Toplam Güçlükler Arasındaki İlişkide Çocukların Problemli Medya Kullanımının Aracı Rolü

Bağımlı Değişken	Bağımsız Değişken	B	B'nin Standart Hatası	β	t	p
PMKO	Sabit	2,902	0,2375		12,217	0
	ODEF	-0,036	0,0064	-0,251	-5,567	0
	EGT	0,058	0,0373	0,07	1,544	0,123
$R^2:0,064$, $F(2,468) = 15,909$ $p=0,000$						
TGP	Sabit	9,372	1,42		6,598	0
	ODEF	-0,109	0,035	-0,127	-3,134	0
	PMKO	2,775	0,241	0,463	11,529	0
	EGT	-0,96	0,195	-0,193	-4,926	0
$R^2:0,295$, $F(3,467) = 65,022$ $p=0,000$						
TGP	Sabit	17,425	1,4		12,444	0
	ODEF	-0,208	0,038	-0,243	-5,479	0
	EGT	-0,8	0,22	-0,161	-3,636	0
$R^2:,094$, $F(2,468) = 24,240$ $p=0,000$						

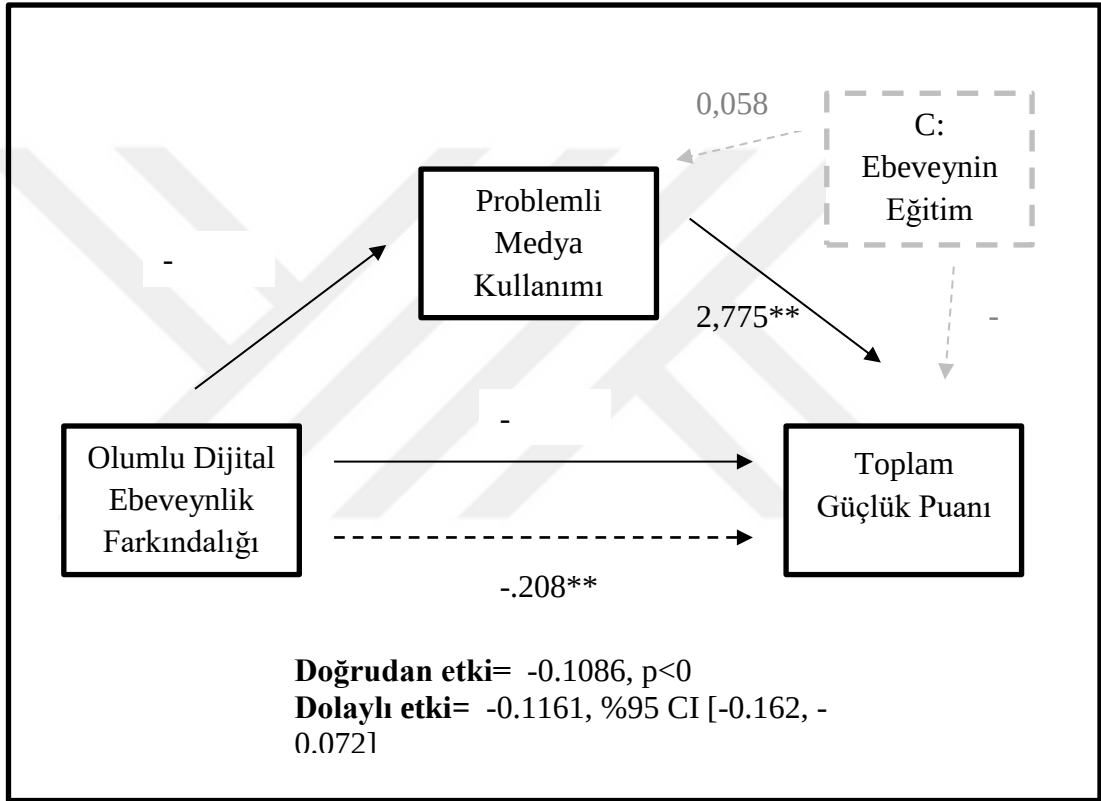
Olumlu Dijital Ebeveynlik Farkındalığı ile Toplam Güçlükler arasındaki ilişkide toplam, doğrudan ve dolaylı etkiler Tablo 6'da gösterilmiş olup, analizin en önemli sonuçlarını belirtmektedir. Buna göre Olumlu Dijital Ebeveynlik Farkındalığının (X), aracı değişken olan Problemli Medya Kullanımı (M) vasıtasıyla ile Toplam Güçlükler (Y) üzerindeki etkisi yorumlanabilmektedir. Tabloda öncelikle önceki tabloda da yer alan Olumlu Dijital Ebeveynlik Farkındalığının Toplam

Güçlükler üzerinde doğrudan ve toplam etkilerine yer verilmiştir. Tablonun ikinci bölümünde alan Olumlu Dijital Ebeveynlik Farkındalığının Toplam Güçlükler üzerinde dolaylı etkisinin olup olmadığı elde edilen güven aralıkları ile raporlanmıştır.

Tablo 6. Olumlu Dijital Ebeveynlik Farkındalığı ile Toplam Güçlükler Arasındaki İlişkide Toplam, Doğrudan ve Dolaylı Etkisi

Dijital Ebeveyn Farkındalığının Güçlükler Üzerindeki Toplam Etkisi					
Etki	B'nin Standart Hatası	t	p	LLCI	ULCI
-0,2082	0,038	-5,4792	0	-0.2829	-0.1335
Dijital Ebeveyn Farkındalığının Güçlükler Üzerindeki Doğrudan Etkisi					
Etki	B'nin Standart Hatası	t	p	LLCI	ULCI
-0,1086	0,0347	-3,1344	0,0018	-0.1767	-0.0405
Dijital Ebeveyn Farkındalığının Güçlükler Üzerindeki Dolaylı (Aracı)Etkisi					
Etki	BootSE	BootLLCI		BootULCI	
-0,0996	0,0202	-0,142		-0,0622	
Dijital Ebeveyn Farkındalığının Güçlükler Üzerindeki Tam Standardize Dolaylı Etkisi					
Etki	BootSE	BootLLCI		BootULCI	
-0,1161	0,0227	-0,1621		-0,0724	

Dijital Ebeveyn Farkındalığının, Toplam Güçlükler Üzerindeki toplam etkisi -0,21 olarak bulunmuştur ($t=-5,4792$, $p=0$, %95 CI [-0.28 , -0.13]), buna göre toplan etkinin yüksek ve negatif yönlü olduğu söylenebilir. Dijital Ebeveyn Farkındalığının, Toplam Güçlükler Üzerindeki doğrudan etkisine bakıldığında -0.109 olan etki değerinin orta düzeyde ve negatif yönde olduğu söylenebilmektedir ($t=-3.1344$, $p<0,01$, %95 CI [-0.19 , -0.04]). Son olarak, dolaylı etkiye bakılmış ve Olumlu Dijital Ebeveynlik Farkındalığı ile Toplam Güçlükler arasındaki ilişkide Problemlili Medya Kullanımının aracı rolünün istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmüştür; ($\beta=-0.116$, %95 CI [-0.162, -0.072]). Tabloda BootLLCI ve BootULCI değerleriyle belirtilmiş olan güvenlik aralıklarında 0 değerinin yer almamasıyla istatistiksel anlamlılık doğrulanmaktadır (Hayes, 2018). Dolayısıyla Problemlili Medya Kullanımının, Dijital Ebeveyn Farkındalığı ile Toplam Güçlükler arasındaki ilişkiye aracılık ettiği; aracı etkinin orta düzeyde ve negatif yönde olduğu söylenebilmektedir. Analiz sonuçlarına dair özet şema, Şekil 2’de sunulmuştur.

Not. ** $p < .01$

Şekil 2. Olumlu Dijital Ebeveyn Farkındalığı ile Toplam Güçlükler Arasındaki İlişkide Problemli Medya Kullanımının Aracı Etkisi Analizi Özet Şema

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. TARTIŞMA

Bu bölümde, mevcut çalışmanın bulgularına ilişkin bir değerlendirme ve tartışma ele alınacaktır. İlk olarak, cinsiyet ve eğitim düzeyi gibi demografik değişkenlere ilişkin analizler incelenecek; ardından, araştırmanın ana değişkenleri arasındaki ilişkiler değerlendirilecek ve araştırma sorusuna dair bulgular, mevcut literatür bağlamında detaylı bir şekilde tartışılacaktır.

Türkiye’de yaşayan, 6-12 yaş arası çocuğu olan ebeveynlerin katılımıyla yürütülen bu çalışmada temel olarak ebeveynlerin dijital ebeveynlik düzeyi ile çocukların duygusal ve davranış problemleri arasındaki ilişkide çocukların problemli medya kullanımının rolü incelenmiştir.

Analiz aşamasına geçilmeden önce, Türkiye’de ikamet etmeyen ve çocuğun ebeveyni olmayan katılımcıların yanıtları veri setinden çıkarıldı. Ebeveynler içerisinde psikolojik tanısı olanlar ve düzenli psikiyatrik ilaç kullananlar uç değerler açısından kontrol edildi; bu katılımcılar diğerlerine göre herhangi bir uç değer göstermediği için veri setinde tutuldu. Çalışmanın tüm değişkenleri dahil edilerek gerçekleştirilen çoklu uç değer ve standart puanlar kullanılarak yapılan analizler sonucunda tespit edilen uç değerler kontrol edildi. Özensiz ve rastgele doldurulduğu belirlenen 44 yanıt veri setinden çıkarıldı. Verilerin düzenlenmesinden sonra, kullanılan ölçeklerin güvenilirliği Cronbach Alfa değerleri hesaplanarak değerlendirildi. Sonuçlar, çalışmada kullanılan tüm ölçeklerin ve alt ölçeklerin istatistiksel olarak güvenilir olduğunu göstermektedir. Demografik verilerin dağılımları, tanımlayıcı istatistikler kullanılarak elde edildi. Ölçeklerin toplam puanları ve alt boyutları arasındaki ilişkiler, Pearson Korelasyon Analizi ile detaylı bir şekilde incelendi.

Katılımcıların demografik özellikleri incelendiğinde, çoğunluğunun lisans ve lisansüstü olmak üzere yüksek eğitim seviyesine sahip olduğu görülmüştür. Ebeveynlerin %3,8'i (18 kişi) ilkokul, %3,8'i (18 kişi) ortaokul, %23,6'sı (111 kişi) lise, %52,9'u (249 kişi) üniversite ve %15,9'u (75 kişi) yükseköğrenim mezunudur. İlgili literatür incelendiğinde ebeveynlerin eğitim durumu ve çocukların teknolojiyi kullanımı arasındaki ilişkiye dair farklı sonuçlar ortaya konduğu görülmüştür. İkiz ve arkadaşları (2015) tarafından yürütülen çalışmanın sonuçlarına göre, ebeveynlerin eğitim düzeyi arttıkça, çocukların internetin olumsuz etkilerinden daha fazla etkilendiği ancak ebeveynin eğitim seviyesinin teknolojinin güvenli ve faydalı kullanımı üzerinde herhangi bir etkisi bulunmamaktadır. Bu bağlamda ebeveynlerin eğitim düzeyi arttıkça çocukların problemli internet kullanımında artış yaşadıkları gözlenmiştir. Ancak eğitim düzeyi ile çocukların dijital medya araçlarını kullanımı arasında anlamlı bir ilişki olmadığını gösteren çalışmalar da bulunmaktadır (Akay ve Kayılı, 2023; Gökçearslan ve Günbatar, 2012; Günüş, 2009). Gökçearslan ve Günbatar (2012) tarafından gerçekleştirilen çalışmaya göre çocukların problemli medya kullanımı ile annenin eğitim düzeyi arasında; Günüş (2019) tarafından gerçekleştirilen çalışmaya göre ise çocukların problemli medya kullanımı ile babanın eğitim düzeyi arasında anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır. Valcke ve arkadaşları (2010) tarafından gerçekleştirilen bir başka çalışma ise ebeveynlerin eğitim düzeyi arttıkça çocuklarının güvenli internet kullanım etkili becerilerinin de arttığını ortaya koymuştur. Yapılan bir diğer çalışmaya göre ebeveynlerin eğitim düzeyi ile çocukların güvenli internet kullanımı arasında herhangi bir etki olmadığı bulunmuştur (Tekin ve Polat, 2016). Mevcut çalışma ise ebeveynin eğitim düzeyi ile çocuğun problemli medya kullanımı arasında anlamlı bir ilişki olmadığını ortaya koymaktadır. Günümüzde teknolojinin hızla gelişmesi ve dijital medya araçlarının da benzer şekilde yaygınlaşması nedeniyle yapılan çalışmalarda eğitim düzeyine bağlı olarak dijital ebeveynlik becerileri ile ilgili farklı bulguların elde edilmesi beklenen bir sonuçtur. Dijital ebeveynlik ile ilgili çalışmalar yaygınlaştıkça bu bağlamda sağlanan katkı da artacaktır. Katılımcıların yine büyük bir kısmının gelirini orta ve orta-üst düzeyde belirtmiş olmaları nedeniyle, mevcut örneklemin ağırlıklı olarak yüksek ve/ya orta sosyo-ekonomik seviyeye sahip ebeveynlerden oluştuğu söylenebilir.

Araştırma sonuçlarının analizi sırasında dijital ebeveynlik farkındalıklarının cinsiyet değişkenine bağlı olarak anlamlı düzeyde farklılaşmadığı görülmüştür. Mevcut çalışmanın bulgularına benzer şekilde literatür incelendiğinde dijital ebeveynlik becerileri ile cinsiyet değişkeni arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır (Akay ve Kayılı, 2023; Yaman ve ark., 2019). Bu bağlamda babalardan elde edilen veriler de araştırmaya dahil edilmiştir. Psikiyatrik tanı geçmişi olan ebeveynlerin sayısı ise sınırlıdır. Araştırmaya katılım sağlayan katılımcıların çoğu, psikoloji alanında içerik üreten sosyal medya hesaplarını takip etmekte ve çocukların dijital medya kullanımı ile ilgili eğitimlere katılım sağlayan ebeveynlerden oluşmaktadır. Bu durum göz önüne alındığında, çalışmaya katılanların genel popülasyona göre çocuklarının dijital medya araçlarını kullanımı konusunda bilinçli olduğu, aynı zamanda dijital ebeveynlik konusunda daha bilinçli bir yaklaşım sergiledikleri öngörülebilir.

Çalışmaya dâhil olan çocukların cinsiyet dağılımının birbirine oldukça yakın olduğu tespit edilmiştir. Aynı şekilde, kendisine ait bir dijital medya aracı bulunan çocuklar ile kendisine ait bir dijital medya aracı bulunmayan çocukların oranı birbirine yakındır. Kendisine ait dijital medya aracı bulunan çocukların arasında ise %29,72 oranı ile tablet en çok sahip olunan cihazdır. Tabletten ardından ise %15,92 oranı ile akıllı telefon en sık sahip olunan ikinci cihazdır. Çocukların %96,2'si internete kendi evlerinden erişim sağlayabilmektedir. 2005 yılında Türkiye'de yaşayan 3-18 yaş aralığındaki çocukların bulunduğu aileler ile gerçekleştirilen bir araştırmada ise evlerinde internet bulunan ailelerin oranının %21,7 olduğu ortaya konmuştur (Arnas Aktaş, 2005). Mevcut araştırma sonuçları ile karşılaştırıldığında her geçen yıl hane içerisinde internet kullanımının arttığı ve internete erişimin kolaylaştığı anlaşılabılır. 2020 yılında Türkiye İstatistik Kurumu tarafından gerçekleştirilen hane halkında bulunan dijital medya araçları araştırmasının sonuçlarına göre ise katılımcıların %99,4'ünün bir telefona, %36,4'ünün taşınabilir bilgisayara ve %22'sinin tablete sahip olduğu tespit edilmiştir. Yürütülen çalışmaya göre, literatürde bulunan mevcut araştırma sonuçlarıyla paralel olarak, popülasyonun çoğunluğun herhangi bir teknolojik cihaza (tablet, telefon, bilgisayar, vb.) erişebilir durumda olduğu ifade edilebilir.

Araştırmanın bulgularına göre, 6-12 yaş arasındaki çocukların günlük ekran süreleri genellikle 1-2 saat arasındadır. 471 ebeveyninden gelen gelen yanıtlara göre, çocukların %16,14'ü 1 saatten az ve %44,37'si günde 1-2 saat ekran başında vakit geçirirken, %38,85'i günde 2 saatten fazla ekran karşında vakit geçirmektedir. Literatürde belirtildiği gibi, anneler genellikle çocuklarının ekran sürelerini tahmin etme konusunda iyimser olabilirler (Nathanson vd., 2002). Bu nedenle, muhtemelen çocukların ekran başında geçirdikleri gerçek süre ebeveynlerinin belirttiği ekran sürelerinden çok daha fazladır. Ancak, dünya çapında dijital anlamda büyük etkiye sahip olan Covid-19 salgını ardından teknolojinin doğru ve güvenli kullanımı konusunda birçok ebeveynin çok daha bilinçli olduğu akla gelebilir. Pandemi boyunca, ebeveynler çocuklarının dijital dünyasını daha yakından deneyimleme ve eşlik etme fırsatı bulmuş olabilir. Bu durum ise katılımcıların sosyo-ekonomik düzeyleri ile birlikte ele alındığında, ebeveynlerin çocuklarının ekran sürelerini daha etkili bir şekilde yönetebilmelerine olanak tanımış olabilir.

Mevcut çalışmada dijital ebeveynlik farkındalığının problemli medya kullanımı üzerindeki etkisi, ebeveynin eğitim durumu da kontrol edilerek incelenmiştir. Ebeveynlerin olumlu dijital ebeveynlik becerileri ile çocukların problemli medya kullanımı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki gözlenmiştir. Bu sonuca göre ebeveynlerin olumlu dijital ebeveynlik becerileri arttıkça çocukların problemli medya kullanımlarının azalacağı söylenebilir. Bu sonuçtan yola çıkarak ebeveynlerin çocuklarını dijital dünyanın risklerine karşı korumasının ve dijital teknolojileri faydalı kullanmaları yönünde teşvik etmesinin, çocukların internet ve teknolojik cihazları kullanırken daha kontrollü olabilmelerini ve problemli kullanımdan uzak duracakları anlaşılabılır.

Dijital ebeveynlik hakkında literatürde yapılan çalışmalar incelendiğinde çocukların problemli medya kullanımı ile ebeveynlerinin dijital ebeveynlik düzeyinin ilişkili olduğu birçok farklı çalışmada ortaya konmuştur (Rode, 2009; Ayas ve Horzum, 2013; Manap ve Durmuş, 2021; Yusuf, vd., 2020; Ulferts, 2020; Konok, vd., 2020; Ren ve Zhu, 2022). Mevcut çalışmadan elde edilen sonuç, literatürdeki bu bilgilerle örtüşmektedir. Ebeveynlerin dijital ebeveynlik farkındalıkları ile çocuklarda internet bağımlılığı arasındaki ilişkiyi incelemiş olan Manap ve Durmuş (2021)'a göre çocuğun internet bağımlılığı düzeyinin, ebeveynlerin olumsuz model olma ve dijital

ihmal düzeyleriyle pozitif bir ilişki gösterdiği, ancak ebeveynlerin çocuklarını risklerden koruma düzeyi ile negatif bir ilişki içinde olduğu sonucuna varılmıştır. Mevcut çalışmanın bulguları ile paralel olarak ebeveynlerin çocuklarını dijital dünyanın risklerinden koruma ve teknolojiyi verimli kullanma yönünde rehberlik becerileri arttıkça çocuklarının problemli medya kullanımının önüne geçileceği sonucu çıkarılabilir. Söz konusu bulgular, çocukların dijital dünyanın risk ve tehlikelerine maruz kalma riskini azaltmak için uygulanan kısıtlama ve uyarılardan ziyade dijital teknolojilerin kullanımı noktasında sağlanan ebeveyn rehberliğinin çok daha yararlı olacağını ifade eden Karabano ve arkadaşları (2021)'nin sonucuyla da örtüşmektedir. Livingstone ve Helsper'in (2008) tarafından gerçekleştirilen çalışmanın sonuçları dijital medya araçlarının kullanımının ebeveynler tarafından rehberlik edilerek ve belli sınırlar dahilinde gerçekleştirilmesinin çocukların teknolojiyi güvenli ve faydalı kullanımına olumlu etkilerinin olduğu ortaya konulmuştur. Literatürde yer alan ulusal ve uluslararası araştırma sonuçları göz önüne alındığında, mevcut çalışmanın bulguları arasında yer alan olumlu dijital ebeveynlik becerileri ile çocukların problemli medya kullanımı arasındaki istatistiksel olarak anlamlı ilişki literatürde yer alan bulguları desteklemektedir.

Mevcut çalışmada okul çağı çocuklarında görülen duygusal ve davranışsal sorunlar üzerindeki dijital ebeveynlik farkındalığı ve çocuklarda problemli medya kullanımı etkisi, ebeveynin eğitim durumu da kontrol edilerek incelenmiştir. Okul çağı çocuklarında görülen duygusal ve davranışsal sorunlar ile ebeveynlerin olumlu dijital ebeveynlik becerileri ve çocukların problemli medya kullanımı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki gözlenmiştir. Mevcut ilişkiler daha detaylı incelendiğinde çocukların problemli medya kullanımının çocukların yaşadığı duygusal ve davranışsal sorunları anlamlı ve pozitif yönde yordadığı ortaya konmuştur. Ebeveynlerin olumlu dijital ebeveynlik farkındalıklarının çocukların duygusal ve davranışsal sorunları üzerindeki etkisi incelendiğinde ise istatistiksel olarak anlamlı ve negatif yönde yordayıcı etki görülmüştür.

Literatürde problemli medya kullanımı hakkında yapılan çalışmalar incelendiğinde çocukların duygusal ve davranışsal sorunları ile problemli medya kullanımının ilişkili olduğu birçok farklı çalışmada ortaya konmuştur. Poulain ve arkadaşları (2019) tarafından gerçekleştirilen bir çalışmada ebeveyn-çocuk

etkileşimleri kontrol edildikten sonra bile çocukların problemli medya kullanımının özellikle öfke, saldırganlık gibi davranış sorunlarına ve dikkat süresinde düşüş, huzursuz ruh hali gibi hiperaktivite/dikkat eksikliği belirtileri ile ilişkilendirilebileceği ortaya konmuştur. Çocuklarda problemli medya kullanımının beyinde aşırı uyarılmaya, dikkatin dağılmasına, fiziksel ve/ya sosyal aktivitelerin yerine geçmeye neden olabileceği ve bu faktörlerin sırasıyla tolerans, dikkat süresi ve sosyal beceriler üzerinde olumsuz bir etkisi olabileceği öne sürülmektedir. Problemli medya kullanımı ile hiperaktivite/dikkat eksikliği belirtileri arasındaki ilişkiyi ortaya koyan çalışmaların bulguları da bu yorumu desteklemektedir.

Gerçekleştirilen boylamsal bir çalışmada ise problemli medya kullanımının saldırganlık, dikkat sorunları ve duygusal sorunlar gibi olumsuz sonuçlarla ilişkilendirildiğini göstermiştir. Araştırma boyunca belli aralıklarla takip edilen çocukların, erken yaşta yüksek ekran süresine maruz kalmalarının ileriki yaşlarında duygusal ve davranışsal sorunlar yaşama risklerini artırdığını doğrulamaktadır (Liu ve arkadaşları, 2021). Tandon ve arkadaşları (2021) tarafından okul çağı çocuklarına yönelik gerçekleştirilen bir başka çalışma ise problemli medya kullanımı arttıkça çocukların psikolojik sağlıklarının bozulma oranının arttığını ortaya koymuştur. Aşırı ekran kullanımının neden olduğu fiziksel hareketsizlik neden olduğu fiziksel sorunların yanı sıra çocukların ruh sağlığı üzerinde de olumsuz etkilere neden olabilmektedir. Furuncu ve Öztürk (2019) tarafından Türkçe uyarlaması yapılan problemli medya kullanım ölçeğinin ebeveyn versiyonun da problemli medya kullanımının çocukların duygusal ve davranışsal problemleri dâhil olmak üzere toplam güçlük düzeyini, günlük ekran süresinden bağımsız olarak, anlamlı şekilde yordadığı gözlemlenmiştir. Bir başka çalışmada ise benzer şekilde ekran süresinden bağımsız olarak problemli medya kullanımının davranışsal sorunlara ve akademik performansta düşüşe neden olduğu ortaya konmuştur (Kliesener ve ark., 2022). Literatürde çocukların problemli medya kullanımı hakkında yapılan ulusal ve uluslararası araştırma sonuçları göz önüne alındığında, mevcut çalışmanın bulguları arasında yer alan çocukların problemli medya kullanımı ile çocukların duygusal ve davranışsal problemleri arasındaki istatistiksel olarak anlamlı ilişki literatürde de yer alan benzer bulgular ile örtüşmektedir.

Mevcut çalışmada okul çağı çocuklarında görülen duygusal ve davranışsal sorunlar, dikkat eksikliği/hiperaktivite bozukluğu ve akran sorunları üzerinde olumlu dijital ebeveynlik farkındalığının etkisi incelenmiştir. Okul çağı çocuklarında duygusal ve davranışsal sorunlar, dikkat eksikliği/hiperaktivite bozukluğu ve akran sorunları ile ebeveynlerin olumlu dijital ebeveynlik becerileri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki gözlenmiştir. Mevcut ilişkiler daha detaylı incelendiğinde ebeveynin olumlu dijital ebeveynlik becerilerinin çocukların toplam güçlük puanları üzerindeki etkisi incelendiğinde ise etkinin istatistiksel olarak yüksek ve negatif yönlü olduğu söylenebilir. Son olarak, olumlu dijital ebeveynlik farkındalığı ile çocuğun toplam güçlük puanı (duygusal ve davranışsal sorunlar, dikkat eksikliği/hiperaktivite bozukluğu ve akran sorunları) arasındaki ilişkide çocuğun problemlili medya kullanımının aracı rolünün istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmüştür.

Literatür incelendiğinde ebeveynlerin dijital ebeveynlik becerileri ile çocukların yaşadığı duygusal ve davranışsal sorunlar arasındaki ilişkiyi inceleyen araştırmaların oldukça sınırlı olduğu görülmüştür. Wong ve arkadaşlarının (2020) gerçekleştirdiği çalışmaya göre ebeveynin sorunlu dijital teknoloji kullanımının çocuğun psikososyal zorluklarıyla pozitif ve doğrudan ilişkili olduğunu ortaya koymuştur. Benzer şekilde ebeveyn-çocuk etkileşimlerindeki azalmanın neden olduğu çocuk medya kullanımındaki artış, çocukların psikososyal zorluklar yaşama ihtimalini artırmaktadır. Gerçekleştirilen bir diğer çalışmada ise ebeveynlerin ailecek film izlemek, video oyunları oynamak gibi eğlence amaçlı ekran kullanımı ile çocukların davranış problemleri arasında bir ilişki bulunmuyorken, ebeveynlerin ekran karşısında yalnız geçirdikleri zamanın çocuklarının davranış zorlukları ile ilişkili olduğu ortaya konulmuştur (Mortensen ve ark., 2023). McDaniel ve Radesky (2018) tarafından yapılan araştırmaya göre ise ebeveynin çocuk etkileşimlerinde ebeveynin dikkatinin teknoloji nedeniyle dağılmasının çocukların davranış sorunları yaşamasına neden olabileceği ifade edilmiştir. Literatürde yer alan mevcut bulgulardan yola çıkarak ebeveynin teknoloji kullanımı konusunda uygun bir rol model olamaması ve çocuğa rehberlik edememesinin çocuğun duygusal ve davranışsal zorluklar yaşamasına neden olabileceği anlaşılmaktadır.

SONUÇ

Mevcut çalışmada sonuç olarak ebeveyleerin dijital ebeveynlik farkındalık düzeylerinin okul çağındaki çocukların duygusal ve davranışsal problemlerine etkisi ve bu ilişkide problemlili medya kullanımının rolü incelenmiştir. Çalışmanın katılımcılarını 6-12 yaş arasında çocuğı olan toplamda 471 ebeveyn oluşturmuştur. Ebeveynlerden Kişisel Bilgi Formu, Dijital Ebeveynlik Farkındalık Ölçeğı, Güç ve Güçlükler Ölçeğı ve Problemlili Medya Kullanım Ölçeğı'nden oluşan anket formu aracılığıyla veri toplanmıştır.

Bu araştırmanın bir takım sınırlılıkları mevcuttur. Araştırma, Türkiye'de yaşayan 6-12 yaş arası çocuğı ve internet erişimi olan ebeveynler ile sınırlılıdır. Çalışma sürecinde kullanılan veriler, katılımcıların dijital ebeveynlik farkındalık düzeyi, çocukların duygu ve davranış problemleri, çocukların problemlili ekran kullanımı hakkında ilgili ölçeklere ve demografik bilgi formuna verdikleri yanıtlar ile sınırlılıdır. Araştırma, formları doldurmaya gönüllü olan ebeveynlerin ilgili ölçekleri ve formları içtenlikle yanıtladıkları varsayımıyla değerdendirilen yanıtlarla sınırlanmaktadır. Bir diğerd sınırlılık ise çalışmanın katılımcı grubunun çoğunluğunun, yüksek sosyo-ekonomik düzeyden gelmeleridir. Çalışmanın sosyal medya aracılığıyla duyurulmuş olması çalışmaya katılabilmek için internet ve teknolojik araçlara erişim sağlayabilenlerin aktif katılımına neden olmuş olabilir. Bu durum, çalışmanın tüm ebeveyn grupları için genellenebilir olmasını olumsuz bir şekilde etkileyebilir.

Dijital ebeveynlik, dijital teknolojilerin hızla gelişmesi ve değışmesinden kaynaklanan bir adaptasyon zorluğu oluşturabilmekle birlikte aynı zamanda çocuklara dijital dünyada sunulan deneyimlerin gerçedk dünyadaki gelişimleriyle tam olarak örtüşmemesi sebebiyle de son derece zorlu olabilmektedir. Özellikle çocuk ve ergenler, dijital dünyada gerçekliğı keşfetme, kendilerini tanıma, kimlik geliştirme gibi konularda ebeveyn rehberliğı olmaksızın kontrolsüz bir özerklikle hareket edebilirler. Dijital teknoloji araçlarının kullanımının çocukların nörobilişsel, duygusal ve sosyal gelişimini nasıl etkilediğini anlamak için daha fazla somut araştırmaya ihtiyaç duyulmaktadır. Gelecekteki araştırmalar, ebeveynlik ile çocukların dijital

ortamlardaki deneyimleri arasındaki ilişkileri keşfetmek için uzun vadeli ve kapsamlı çalışmalardan yararlanabilir.

Çalışmanın klinik alana sağlayacağı en önemli katkı ebeveynlerin dijital ebeveynlik becerilerinin çocukların duygusal ve davranışsal problemleri üzerindeki etkisinin ortaya konulmasıdır. Bu çalışma sonucunda günümüzde gittikçe hızlanan ve yaygınlaşan dijitalleşme sürecine dair gerçekleştirilen çalışmalara ebeveynlik rol ve sorumluluklarının da eklenmesi gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Ebeveynlerin çocuklarının dijital dünya ile etkileşimlerinde rehber ve rol model sorumluluğu günümüzde daha büyük önem taşımaktadır. Ebeveynler, çocuklarının dijital dünya ile güvenli ve sağlıklı bir şekilde etkileşime girmeleri için gerekli tedbirleri alma becerisine sahip olmalıdır. Bu kapsamda ruh sağlığı uzmanları ebeveynlere rehberlik edebilir, çocukların dijital dünyada sağlıklı bir şekilde yetişmelerine yardımcı olabilirler.

Ebeveynlerin dijital ebeveynlik becerilerini geliştirmelerine yardımcı olmak için çeşitli yöntemler tercih edilebilir. Çocukların dijital dünya ile güvenli ve sorumlu bir şekilde kullanmaları için gerekli bilgi ve becerileri, çocuklarının dijital dünyada karşılaşabilecekleri internet bağımlılığı, siber zorbalık, çevrimiçi dolandırıcılık gibi riskleri anlama ve bunlarla başa çıkma yollarını ebeveynlere öğretilir. Özellikle ruh sağlığı uzmanları, ebeveynlere dijital içerikleri seçerken, bu içerikleri kullanırken ve çevrimiçi ortamda etkileşim kurarken dikkat edilmesi gereken hususları öğretirken, ebeveynlerin çocuklarının dijital dünyadaki risklerden korunmalarına yardımcı olabilirler. Ebeveynlerin ihtiyaçlarına ve tercihlerine göre bu yöntemler farklılaşarak uyarlanabilir.

Ruh sağlığı alanında yapılan gelişimsel değerlendirme, ebeveyn danışmanlığı, grup ve bireysel terapi programlarında ailelerle çalışırken ebeveynlerin dijital ebeveynlik becerisinin ve çocuğun duygu ve davranışlarını anlama becerisinin gelişimine yönelik programların geliştirilmesi çocukların dijital dünyayı güvenli bir şekilde kullanabilmesi ve risklerden kaçınabilmesi açısından faydalı olacaktır.

KAYNAKÇA

- Achenbach, T. M.** (1966). The classification of children's psychiatric symptoms: a factor-analytic study. *Psychological Monographs: general and applied*, 80(7), 1.
- Achenbach, T. M., & Edelbrock, C. S.** (1978). The classification of child psychopathology: a review and analysis of empirical efforts. *Psychological bulletin*, 85(6), 1275.
- Akay, E., Kayılı, G.** (2023). Dijital Ebeveynlik Tutumları ile Ergenlerde İnternet Bağımlılığı ve Duyguları Yönetme Becerileri Arasındaki İlişki, *Çocuk ve Gelişim Dergisi*, 6 (11), 48-66.
- Aloufi, M., Alsulami, N., Alqahtani, L., Baali, J., & Khayyat, M.** (2022). The COVID 19 Related Increased Negative Impact of the Unmonitored Use of Digital Technology on Children in KSA. *South Asian Research Journal of Engineering and Technology*. <https://doi.org/10.36346/sarjet.2022.v04i01.002>.
- Anderson, C., Bushman, B., Donnerstein, E., Hummer, T., & Warburton, W.** (2015). SPSSI Research Summary on Media Violence. *Analyses of Social Issues and Public Policy*, 15, 4-19. <https://doi.org/10.1111/ASAP.12093>.
- Anderson, C., Sakamoto, A., Gentile, D., Ihori, N., Shibuya, A., Yukawa, S., Naito, M., & Kobayashi, K.** (2008). Longitudinal Effects of Violent Video Games on Aggression in Japan and the United States. *Pediatrics*, 122, e1067 - e1072. <https://doi.org/10.1542/peds.2008-1425>.
- Anselmi, L., Barros, F., Teodoro, M., Piccinini, C., Menezes, A., Araújo, C., & Rohde, L.** (2008). Continuity of behavioral and emotional problems from pre-school years to pre-adolescence in a developing country..

Journal of child psychology and psychiatry, and allied disciplines, 49 5, 499-507 . <https://doi.org/10.1111/j.1469-7610.2007.01865.x>.

American Academy of Pediatrics. (2001). Children, adolescents, and television. Pediatrics, 107(2), 423-426.

Arnas Aktaş Y. (2005). 3-18 yaş grubu çocuk ve gençlerin interaktif iletişim araçlarını kullanma alışkanlıklarının değerlendirilmesi, The Turkish Online Journal of Educational Technology, 4(4), 59-66.

Asam, A., Samara, M., & Terry, P. (2019). Problematic internet use and mental health among British children and adolescents. Addictive behaviors, 90, 428-436 . <https://doi.org/10.1016/j.addbeh.2018.09.007>.

Baron, R. M., ve Kenny, D. A. (1986). The moderator–mediator variable distinction in social psychological research: Conceptual, strategic, and statistical considerations. Journal of personality and social psychology, 51(6), 1173.

Bartlett, A., & DeLisi, M. (2015). Parental monitoring of children's internet use: A review of the literature. Computers in Human Behavior, 42, 155-162.

Basu, S., Garg, S., Singh, M., & Kohli, C. (2018). Addiction-like Behavior Associated with Mobile Phone Usage among Medical Students in Delhi. Indian Journal of Psychological Medicine, 40, 446 - 451. https://doi.org/10.4103/IJPSYM.IJPSYM_59_18.

Bauer, N. (2018). Technoference over time and parenting. Pediatric Research, 84, 157-158. <https://doi.org/10.1038/s41390-018-0059-z>.

Belfer, M. L. (2008). Child and adolescent mental disorders: The magnitude of the problem across the globe. Journal of Child Psychology and Psychiatry, and Allied Disciplines, 49(3), 226–236. <https://doi.org/10.1111/j.1469-7610.2007.01855.x>

Belfer, M. L. (2008). Child and adolescent mental disorders: The magnitude of the problem across the globe. Journal of Child Psychology and Psychiatry,

and Allied Disciplines, 49(3), 226–236. <https://doi.org/10.1111/j.1469-7610.2007.01855.x>

Benedetto, L., & Ingrassia, M. (2020). Digital parenting: Raising and protecting children in media world. *Parenting—Studies by an ecocultural and transactional perspective*, 127-148.

Billieux, J., Philippot, P., Schmid, C., Maurage, P., Mol, J., & Linden, M. (2015). Is Dysfunctional Use of the Mobile Phone a Behavioural Addiction? Confronting Symptom-Based Versus Process-Based Approaches. *Clinical psychology & psychotherapy*, 22 5, 460-8. <https://doi.org/10.1002/cpp.1910>.

Bornstein, M. H. (2013). *Handbook of parenting: Vol. 4. Social conditions and contexts.* (3rd ed.). New York, NY: Wiley.

Buda, G., Lukoševičiūtė, J., Šalčiūnaitė, L., & Šmigelskas, K. (2020). Possible Effects of Social Media Use on Adolescent Health Behaviors and Perceptions. *Psychological Reports*, 124, 1031 - 1048. <https://doi.org/10.1177/0033294120922481>.

Burnett, C. (2010). Technology and literacy in early childhood educational settings: A review of research. *Journal of Early Childhood Literacy*, 10, 247 - 270. <https://doi.org/10.1177/1468798410372154>.

Chassiakos, Y., Radesky, J., Christakis, D., Moreno, M., & Cross, C. (2016). Children and Adolescents and Digital Media. *Pediatrics*, 138. <https://doi.org/10.1542/peds.2016-2593>.

Centers for Disease Control and Prevention. (2019). Data & statistics. Children's mental health. <https://www.cdc.gov/childrensmentalhealth/data.html>

Chen, I., Pakpour, A., Leung, H., Potenza, M., Su, J., Lin, C., & Griffiths, M. (2020). Comparing generalized and specific problematic smartphone/internet use: Longitudinal relationships between smartphone application-based addiction and social media addiction and

psychological distress. *Journal of Behavioral Addictions*, 9, 410 - 419.
<https://doi.org/10.1556/2006.2020.00023>.

Choi, Y., Lee, D., Lee, S., Park, E., Yoo, H., & Shin, Y. (2021). Association Between Screen Overuse and Behavioral and Emotional Problems in Elementary School Children. *Journal of the Korean Academy of Child and Adolescent Psychiatry*, 32, 154 - 160.
<https://doi.org/10.5765/jkacap.210015>.

Cobham, V., McDermott, B., Haslam, D., & Sanders, M. (2016). The Role of Parents, Parenting and the Family Environment in Children's Post-Disaster Mental Health. *Current Psychiatry Reports*, 18, 1-9.
<https://doi.org/10.1007/s11920-016-0691-4>.

Compton, M., Thompson, N., & Kaslow, N. (2005). Social environment factors associated with suicide attempt among low-income African Americans: The protective role of family relationships and social support. *Social Psychiatry and Psychiatric Epidemiology*, 40, 175-185.
<https://doi.org/10.1007/s00127-005-0865-6>.

Coyne, M. A., Kwon, J. H., & Lee, J. W. (2022). A review of digital parenting research: Opportunities and challenges. *Computers in Human Behavior*, 132, 106534.

Daniel, S. S., Walsh, A. K., Goldston, D. B., Arnold, E. M., Reboussin, B. A., & Wood, F. B. (2006). Suicidality, school dropout, and reading problems among adolescents. *Journal of Learning Disabilities*, 39(6), 507–514.
<https://doi.org/10.1177/0022219406039006030>

Derbyshire, K., Lust, K., Schreiber, L., Odlaug, B., Christenson, G., Golden, D., & Grant, J. (2012). Problematic Internet use and associated risks in a college sample.. *Comprehensive psychiatry*, 54 5, 415-22.
<https://doi.org/10.1016/j.comppsy.2012.11.003>.

Duan, L., He, J., Li, M., Dai, J., Zhou, Y., Lai, F., & Zhu, G. (2021). Based on a Decision Tree Model for Exploring the Risk Factors of Smartphone Addiction Among Children and Adolescents in China During the

- COVID-19 Pandemic. *Frontiers in Psychiatry*, 12. <https://doi.org/10.3389/fpsy.2021.652356>.
- Dworak, M., & Wiater, A.** (2013). Media, Sleep and Memory in Children and Adolescents. *Journal of sleep disorders and therapy*, 2, 1-4. <https://doi.org/10.4172/2167-0277.1000147>.
- Furuncu, C., & Öztürk, E.** (2020). Problemlü Medya Kullanım Ölçeği Türkçe formunun geçerlik güvenirlik çalışması: Çocuklarda ekran bağımlılığı ölçeği ebeveyn formu. *Erken Çocukluk Çalışmaları Dergisi*, 4(3), 535–566. <https://doi.org/10.24130/eccd-jecs.1967202043237>
- Gentile, D. A., Walsh, D. A., Kriska, A., Lao, T., & Eisenmann, J. C.** (2012). A review of research on parenting and digital media: The state of the field and a research agenda. *Developmental Psychology*, 48(4), 1182-1205.
- Gentile, D. A., Walsh, D. A., Kriska, A., Lao, T., & Eisenmann, J. C.** (2022). The digital parenting paradox: Parental support and the risks of digital technology. *Psychological Science*, 33(5), 723-735.
- George, D.** (2011). *SPSS for windows step by step: A simple study guide and reference*, 17.0 update, 10/e. Pearson Education.
- Ghandour, R., Sherman, L., Vladutiu, C., Ali, M., Lynch, S., Bitsko, R., & Blumberg, S.** (2019). Prevalence and Treatment of Depression, Anxiety, and Conduct Problems in US Children. *The Journal of Pediatrics*, 206, 256–267.e1–267.e3. <https://doi.org/10.1016/j.jpeds.2018.09.021>.
- Ginige, P., Tennakoon, S., Wijesinghe, W., Liyanage, L., Herath, P., & Bandara, K.** (2014). Prevalence of behavioral and emotional problems among seven to eleven year old children in selected schools in Kandy District, Sri Lanka.. *Journal of affective disorders*, 167, 167-70. <https://doi.org/10.1016/j.jad.2014.05.062>.
- Goodman, R.** (1997). The Strengths and Difficulties Questionnaire: a research note. *Journal of child psychology and psychiatry*, 38(5), 581-586.

- Gökçearsan, Ş. ve Günbatar, M. S.** (2012). Ortaöğrenim Öğrencilerinde İnternet Bağımlılığı. *Eğitim Teknolojisi Kuram ve Uygulama*, 2(2) ,10-24.
- Grover, S., Sahoo, S., Bhalla, A., & Avasthi, A.** (2019). Problematic internet use and its correlates among resident doctors of a tertiary care hospital of North India: A cross-sectional study.. *Asian journal of psychiatry*, 39, 42-47. <https://doi.org/10.1016/j.ajp.2018.11.018>.
- Griffiths, M.** (1999). Violent video games and aggression: A review of the literature. *Aggression and Violent Behavior*, 4, 203-212. [https://doi.org/10.1016/S1359-1789\(97\)00055-4](https://doi.org/10.1016/S1359-1789(97)00055-4).
- Günüç, S.** (2009). İnternet Bağımlılık Ölçeğinin Geliştirilmesi Bazı Demografik Değişkenler ile İnternet Bağımlılığı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Yüzüncü Yıl Üniversitesi.
- Harden, J.** (2012). Good sitting, looking and listening: the regulation of young children's emotions in the classroom. *Children's Geographies*, 10, 83 - 93. <https://doi.org/10.1080/14733285.2011.638178>.
- Haug, S., Castro, R. P., Kwon, M., Filler, A., Kowatsch, T., & Schaub, M. P.** (2015). Smartphone use and smartphone addiction among young people in Switzerland. *Journal of behavioral addictions*, 4(4), 299-307.
- Hayes, A. F.** (2018). Introduction to mediation, moderation, and conditional process analysis, Second edition: A regression-based approach. New York: The Guilford Press.
- Head, E.** (2020). Digital technologies and parental involvement in education: the experiences of mothers of primary school-aged children. *British Journal of Sociology of Education*, 41, 593 - 607. <https://doi.org/10.1080/01425692.2020.1776594>.
- Hosokawa, R., & Katsura, T.** (2018). Association between mobile technology use and child adjustment in early elementary school age. *PLoS ONE*, 13. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0199959>.

- İkiz, E., Asıcı, E., Kaya, Z., ve Sakarya, Ö.** (2015). Problemlı internet kullanımının ailesel değişkenler açısından incelenmesi. *Güncel Psikiyatri ve Psikonörofarmakoloji Dergisi*, 5(2), 7-15.
- İnan-Kaya, G., Mutlu-Bayraktar, D., & Yılmaz, O.** (2018). Digital Parenting: Perceptions on Digital Risks. *Kalem Uluslararası Eğitim ve İnsan Bilimleri Dergisi*. <https://doi.org/10.23863/KALEM.2018.96>.
- Jiow, H. J., Lim, S. S., & Lin, J.** (2017). Level up! Refreshing parental mediation theory for our digital media landscape. *Communication Theory*, 27, 309–328. <https://doi.org/10.1111/comt.12109>.
- Kalkim, A., & Sert, Z.** (2021). Internet addiction and affected factors in primary school students: School-based study.. *Archives of psychiatric nursing*, 35 3, 271-276. <https://doi.org/10.1016/J.APNU.2021.03.003>.
- Karaman, H., & Ayhan, H.** (2023). ocuęa yönelik teknolojik ihmal ve istismar. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 17(1), 1-20.
- Karabanov, G., Asaf, M., Ziv, M., & Aram, D.** (2021). Parental Behaviors and Involvement in Children’s Digital Activities among Israeli Jewish and Arab Families during the COVID-19 Lockdown. *Early Education and Development*, 32, 881 - 902. <https://doi.org/10.1080/10409289.2021.1882810>.
- Kliesener, T., Meigen, C., Kiess, W., & Poulain, T.** (2022). Associations between problematic smartphone use and behavioural difficulties, quality of life, and school performance among children and adolescents. *BMC psychiatry*, 22(1), 195.
- Kratochwill, T. R., & Shernoff, E. S.** (2004). Evidence-based practice: Promoting evidence-based interventions in school psychology. *School Psychology Review*, 33(1), 34-48.
- Krcmar, M., & Cingel, D. P.** (2016). Examining two theoretical models predicting American and Dutch parents’ mediation of adolescent social media use.

- Journal of Family Communication, 16, 247–262.
<https://doi.org/10.1080/15267431.2016.1181632u>.
- Kubey, R., & Csikszentmihalyi, M.** (2004). Television addiction. *Scientific American Mind*, 14(1), 48-55.
- Kubey, R.** (1990). Television and the quality of family life. *Communication Quarterly*, 38(4), 312-324.
- Kuss, D. J.** (2013). Internet gaming addiction: current perspectives. *Psychology research and behavior management*, 125-137.
- Kuss, D., & Griffiths, M.** (2012). Online gaming addiction in children and adolescents: A review of empirical research.. *Journal of behavioral addictions*, 11,3-22 . <https://doi.org/10.1556/JBA.1.2012.1.1>.
- Kuss, D. J., Van Rooij, A. J., Shorter, G. W., Griffiths, M. D., & van de Mheen, D.** (2013). Internet addiction in adolescents: Prevalence and risk factors. *Computers in Human Behavior*, 29(5), 1987-1996.
- Kuşku, A., Özkan, M., & Akbulut, A. İ.** (2022). Dijitalleşme: Kavram, Gelişim ve Etkileri. *Journal of Business and Economics Research*, 20(1), 1-12.
- Lepkowska, D., & Nightingale, J.** (2019). Digital safety. Meet the Parents. <https://doi.org/10.4324/9781351037549-3>.
- Liu, W., Wu, X., Huang, K., Yan, S., Ma, L., Cao, H & Tao, F.** (2021). Early childhood screen time as a predictor of emotional and behavioral problems in children at 4 years: a birth cohort study in China. *Environmental health and preventive medicine*, 26(1), 1-9.
- Livingstone, S., & Helsper, E.** (2008). Parental mediation of children's internet use. *Journal of Broadcasting & Electronic Media*, 52(4), 671-691.
- Livingstone, S., & Helsper, E. J.** (2008). Parenting in the digital age: New challenges and opportunities. *The Journal of Family Communication*, 8(2), 109-133.

- Livingstone, S., & Helsper, E.** (2013). Children, internet and risk in comparative perspective. *Journal of Children and Media*, 7, 1 - 8.
<https://doi.org/10.1080/17482798.2012.739751>.
- Livingstone, S., Blum-Ross, S., & Mason, L.** (2011). Digital parenting: A review of the literature. *Computers in Human Behavior*, 27(3), 1066-1082.
- Livingstone, S., Kirwil, L., & Stoilova, M.** (2019). Digital parenting in the 21st century: A review of the literature. *Journal of Child Development*, 92(2), 375-396.
- Livingstone, S., Ólafsson, K., Helsper, E., Lupiáñez-Villanueva, F., Veltri, G., & Folkvord, F.** (2017). Maximizing Opportunities and Minimizing Risks for Children Online: The Role of Digital Skills in Emerging Strategies of Parental Mediation. *Journal of Communication*, 67, 82-105.
<https://doi.org/10.1111/JCOM.12277>.
- Livingstone, S., Lemish, D., Lim, S., Bulger, M., Cabello, P., Claro, M., Cabello-Hutt, T., Khalil, J., Kumpulainen, K., Nayar, U., Nayar, P., Park, J., Tan, M., Prinsloo, J., & Wei, B.** (2017). Global Perspectives on Children's Digital Opportunities: An Emerging Research and Policy Agenda. *Pediatrics*, 140, S137 - S141.
<https://doi.org/10.1542/peds.2016-1758S>.
- Machimbarrena, J., Calvete, E., Fernández-González, L., Álvarez-Bardón, A., Álvarez-Fernández, L., & González-Cabrera, J.** (2018). Internet Risks: An Overview of Victimization in Cyberbullying, Cyber Dating Abuse, Sexting, Online Grooming and Problematic Internet Use. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 15.
<https://doi.org/10.3390/ijerph15112471>.
- Manap, A., & Durmuş, E.** (2020). Dijital Ebeveynlik Farkındalık Ölçeğinin Geliştirilmesi. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21(2), 978-993.

- Manap, A., & Durmuş, E.** (2021). Dijital ebeveynlik farkındalığının aile içi roller ve çocukta internet bağımlılığına göre incelenmesi. *e-Uluslararası Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 12(1), 141-156.
- Masten, A. S., Roisman, G. I., Long, J. D., Burt, K. B., Obradović, J. M., Riley, J. R., Tellegen, A.** (2005). Developmental cascades: Linking academic achievement and externalizing and internalizing symptoms over 20 years. *Developmental Psychology*, 41(5), 733–746. <https://doi.org/10.1037/0012-1649.41.5.733>.
- McDaniel, B., & Radesky, J.** (2018). Technoference: Parent Distraction With Technology and Associations With Child Behavior Problems.. *Child development*, 89 1, 100-109. <https://doi.org/10.1111/cdev.12822>.
- McDevitt, R. J., & Ormrod, J. E.** (2020). *Child development and education* (14th ed.). Boston, MA: Pearson.
- McLeod, J., & Smith, S. L.** (2017). Parenting in the digital age: A review of the literature.
- Merikangas, K. R., He, J. P., Brody, D., Fisher, P. W., Bourdon, K., & Koretz, D. S.** (2010). Prevalence and treatment of mental disorders among US children in 2001–2004. *Pediatrics*, 125(1), 75-81. <https://doi.org/10.1542/peds.2008-2598>.
- Middlebrook, D.** (2016). The impact of digital technology on creativity. *The Journal of Creative Behavior*, 50(2), 117-131.
- Modecki, K. L., Goldberg, R. E., Wisniewski, P., & Orben, A.** (2022). What Is Digital Parenting? A Systematic Review of Past Measurement and Blueprint for the Future. *Perspectives on psychological science: a journal of the Association for Psychological Science*, 17(6), 1673–1691. <https://doi.org/10.1177/17456916211072458>.
- Moreno, M.** (2016). Media Use in School-Aged Children and Adolescents. *Pediatrics*, 138. <https://doi.org/10.1542/peds.2016-2592>.

- Mortensen, S. R., Schmidt-Persson, J., Olesen, L. G., Egebæk, H. K., Boye, H., Bilenberg, N., & Grøntved, A.** (2023). Parental Recreational Screen Media Practices and Behavioral Difficulties Among Danish 7-Year-Old Children. *Academic Pediatrics*, 23(3), 667-674.
- Mößle, T., Kliem, S., & Rehbein, F.** (2014). Longitudinal Effects of Violent Media Usage on Aggressive Behavior—The Significance of Empathy. , 4, 105-124. <https://doi.org/10.3390/SOC4010105>.
- Mudra, H.** (2020). Digital Literacy among Young Learners: How Do EFL Teachers and Learners View Its Benefits and Barriers?.. *Teaching english with technology*, 20, 3-24.
- Nathanson, A. I., Eveland Jr, W. P., Park, H. S. ve Paul, B.** (2002). Perceived media influence and efficacy as predictors of caregivers' protective behaviors. *Journal of Broadcasting and Electronic Media*, 46(3), 385-410.
- Oswald, T., Rumbold, A., Kedzior, S., & Moore, V.** (2020). Psychological impacts of “screen time” and “green time” for children and adolescents: A systematic scoping review. *PLoS ONE*, 15. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0237725>.
- Ogundele, M. O.** (2018). Behavioural and emotional disorders in childhood: A brief overview for paediatricians. *World journal of clinical pediatrics*, 7(1), 9.
- Özdemir, A.** (2020). *Ebeveynlik: Kavram, kuram ve uygulamalar*. Ankara: Pegem Akademi.
- Özgür, H.** (2016). The relationship between Internet parenting styles and Internet usage of children and adolescents. *Computers in Human Behavior*, 60, 411-424.
- Panova, T., & Carbonell, X.** (2018). Is smartphone addiction really an addiction?. *Journal of Behavioral Addictions*, 7, 252 - 259. <https://doi.org/10.1556/2006.7.2018.49>.

- Poulain, T., Ludwig, J., Hiemisch, A., Hilbert, A., & Kiess, W.** (2019). Media use of mothers, media use of children, and parent–child interaction are related to behavioral difficulties and strengths of children. *International journal of environmental research and public health*, 16(23), 4651.
- Poulain, T., Vogel, M., Ludwig, J., Grafe, N., Körner, A., & Kiess, W.** (2019). Reciprocal Longitudinal Associations Between Adolescents' Media Consumption and Psychological Health.. *Academic pediatrics*, 19 1, 109-117 . <https://doi.org/10.1016/j.acap.2018.08.009>.
- Purnama, S., Ulfah, M., Machali, I., Wibowo, A., & Narmaditya, B.** (2021). Does digital literacy influence students' online risk? Evidence from Covid-19. *Heliyon*, 7. <https://doi.org/10.1016/j.heliyon.2021.e07406>.
- Racz, S., Johnson, S., Bradshaw, C., & Cheng, T.** (2017). Parenting in the digital age: urban black youth's perceptions about technology-based communication with parents. *Journal of Family Studies*, 23, 198 - 214. <https://doi.org/10.1080/13229400.2015.1108858>.
- Randler, C., Wolfgang, L., Matt, K., Demirhan, E., Horzum, M., & Beşoluk, Ş.** (2016). Smartphone addiction proneness in relation to sleep and morningness–eveningness in German adolescents. *Journal of Behavioral Addictions*, 5, 465 - 473. <https://doi.org/10.1556/2006.5.2016.056>.
- Ridings, L., Beasley, L., & Silovsky, J.** (2017). Consideration of Risk and Protective Factors for Families at Risk for Child Maltreatment: An Intervention Approach. *Journal of Family Violence*, 32, 179-188. <https://doi.org/10.1007/s10896-016-9826-y>.
- Ringeisen, H., Henderson, K., & Hoagwood, K.** (2003). Context matters: Schools and the “research to practice gap” in children's mental health. *School Psychology Review*, 32(2),153-168.
- Rizk, J., & Hillier, C.** (2020). “Everything’s technology now”: the role of technology in home- and school-based summer learning activities in Canada.

Journal of Children and Media, 15, 272 - 290.
<https://doi.org/10.1080/17482798.2020.1778498>.

Rode, J. A. (2009). Digital parenting: Designing children's safety. In Proceedings of the 23rd British HCI Group Annual Conference on People and Computers: Celebrating People and Technology (ss. 244-251). British Computer Society.

Sadeh, A., Mindell, J., & Rivera, L. (2011). "My child has a sleep problem": a cross-cultural comparison of parental definitions.. Sleep medicine, 12 5, 478-82 . <https://doi.org/10.1016/j.sleep.2010.10.008>.

Shaw, M., & Black, D. (2008). Internet Addiction. CNS Drugs, 22, 353-365.
<https://doi.org/10.2165/00023210-200822050-00001>.

Santrock, J. W. (2022). Adolescence (17th ed.). Boston, MA: Pearson.

Sonck, N., & Haan, J. (2013). How The Internet Skills Of European 11- To 16-Year-Olds Mediate Between Online Risk And Harm. Journal of Children and Media, 7, 79 - 95. <https://doi.org/10.1080/17482798.2012.739783>.

Sonuga-Barke, E., Thompson, M., Stevenson, J., & Viney, D. (1997). Patterns of behaviour problems among pre-school children. Psychological Medicine, 27, 909 - 918. <https://doi.org/10.1017/S0033291797005291>.

Straker, L., Zabatiero, J., Danby, S., Thorpe, K., & Edwards, S. (2018). Conflicting Guidelines on Young Children's Screen Time and Use of Digital Technology Create Policy and Practice Dilemmas. The Journal of Pediatrics, 202, 300–303.
<https://doi.org/10.1016/j.jpeds.2018.07.019>.

Takahashi, M., Adachi, M., Nishimura, T., Hirota, T., Yasuda, S., Kuribayashi, M., & Nakamura, K. (2018). Prevalence of pathological and maladaptive Internet use and the association with depression and health-related quality of life in Japanese elementary and junior high school-aged children. Social Psychiatry and Psychiatric Epidemiology, 53, 1349-1359. <https://doi.org/10.1007/s00127-018-1605-z>.

- Tandon, P. S., Zhou, C., Johnson, A. M., Gonzalez, E. S., & Kroshus, E. (2021).** Association of children's physical activity and screen time with mental health during the COVID-19 pandemic. *JAMA Network Open*, 4(10), e2127892-e2127892.
- Tao, S., Reichert, F., Law, N., & Rao, N. (2022).** Digital Technology Use and Cyberbullying Among Primary School Children: Digital Literacy and Parental Mediation as Moderators. *Cyberpsychology, behavior and social networking*. <https://doi.org/10.1089/cyber.2022.0012>.
- Tekin, A., & Polat, E. (2016).** Ortaokul Öğrenci Velilerinin Güvenli İnternet Kullanımı Farkındalığı. *Journal of Instructional Technologies and Teacher Education*, 5(2).
- Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK). (2020).** Hane Halkı Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırması, 2020. Erişim Adresi: TÜİK Kurumsal (tuik.gov.tr). Erişim tarihi: 06 Nisan 2023.
- Ünlü, B. (2017).** Ebeveynlik ve çocuk gelişimi. Ankara: Pegem Akademi.
- Valcke, M., Bonte, S., De Wever, B., & Rots, I. (2010).** Internet parenting styles and the impact on Internet use of primary school children. *Computers & Education*, 55(2), 454-464.
- Valkenburg, P. M., Krcmar, M., Peeters, A. L., & Marseille, N. M. (1999).** Developing a scale to assess parental mediation of television content. *Journal of Broadcasting & Electronic Media*, 43(2), 225-243.
- Van Royen, M., Van den Broeck, M., & Van Hoof, G. (2022).** Digital parenting: A systematic review of the literature. *Computers in Human Behavior*, 134, 106308. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2022.106308>.
- Veldhuis, L., Grieken, A., Renders, C., Hirasing, R., & Raat, H. (2014).** Parenting Style, the Home Environment, and Screen Time of 5-Year-Old Children; The 'Be Active, Eat Right' Study. *PLoS ONE*, 9. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0088486>.

- Velthoven, M., Powell, J., & Powell, G.** (2018). Problematic smartphone use: Digital approaches to an emerging public health problem. *Digital Health*, 4. <https://doi.org/10.1177/2055207618759167>.
- Vigna-Taglianti, F., Brambilla, R., Priotto, B., Angelino, R., Cuomo, G., & Diecidue, R.** (2017). Problematic internet use among high school students: Prevalence, associated factors and gender differences. *Psychiatry Research*, 257, 163-171. <https://doi.org/10.1016/j.psychres.2017.07.039>.
- Yaman, F., Dönmez, O., Akbulut, Y., Kabakçı Yurdakul, I., Çoklar, A. N. ve Güyer, T.** (2019). Ebeveynlerin Dijital Ebeveynlik Yeterliklerinin Çeşitli Demografik Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Eğitim ve Bilim*, 44(199), 149-172.
- Yay, M.** (2022). Dijital ebeveynlik. İstanbul: Alfa Yayıncılık.
- Yılmaz, G.** (2022). Ebeveynlik ve çocuk gelişiminde dijital çağın etkileri. Ankara: Akademik Kitaplar.
- Young, K.** (2009) Understanding Online Gaming Addiction and Treatment Issues for Adolescents, *The American Journal of Family Therapy*, 37:5, 355-372, DOI: 10.1080/01926180902942191.
- Wang, W., Du, X., Guo, Y., Li, W., Zhang, S., Guo, L., & Lu, C.** (2021). Association between problematic internet use and behavioral/emotional problems among Chinese adolescents: the mediating role of sleep disorders. *PeerJ*, 9. <https://doi.org/10.7717/peerj.10839>.
- Wartberg, L., Thomasius, R., & Paschke, K.** (2021). The relevance of emotion regulation, procrastination, and perceived stress for problematic social media use in a representative sample of children and adolescents. *Comput. Hum. Behav.*, 121, 106788. <https://doi.org/10.1016/J.CHB.2021.106788>.
- Wong, R. S., Tung, K. T., Rao, N., Leung, C., Hui, A. N., Tso, W. W. & Ip, P.** (2020). Parent technology use, parent–child interaction, child screen

time, and child psychosocial problems among disadvantaged families.
The Journal of pediatrics, 226, 258-265.

EKLER

Değerli Ebeveynler;

Bu çalışma, Dr. Öğr. Üyesi Fatıma Tuba Yaylacı danışmanlığında yüksek lisans tezi olarak yürütülmektedir. Bu çalışmada dijital ebeveynlik ve ekran kullanımının çocukların davranışlarına etkisini incelemeyi amaçlanmaktadır.

Vereceğiniz cevaplar, araştırmanın amacına ulaşmasında kritik role sahiptir. Bu nedenle bütün soruları içtenlikle yanıtlamanız çok önemlidir. Çalışmaya katılım gönüllülük esasına dayalıdır. Sorulara vereceğiniz yanıtlar kesinlikle gizli tutulacak ve araştırmanın amacı dışında kullanılmayacaktır. **Soruların tümünü yaşı 5-11 yaş aralığındaki çocuğunuzu ve onunla ilişkili ebeveynliğinizi düşünerek doldurmanız beklenmektedir.**

Çalışma hakkındaki sorularınız için aşağıdaki iletişim bilgilerinden araştırmacıya ulaşabilirsiniz.

Desteğiniz için teşekkürler.

Büşranur Ekinci

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

Klinik Psikoloji Tezli Yüksek Lisans Programı

EK 1. Ebeveynlere Yönelik Demografik Bilgi Formu

A.KİŞİSEL BİLGİLER:
1.Yaşınız: ☐ 20-35 ☐ 35-45 ☐ 45 ve üzeri
2.Cinsiyetiniz: ☐ Kadın ☐ Erkek
3.Çocuk ile yakınlık dereceniz: ☐ Annesiyim ☐ Babasıyım
4.Medeni Durumunuz: ☐ Evli ☐ Bekâr ☐ Boşanmış ☐ Ayrı yaşıyor ☐ Dul
5.Kaç yıldır Türkiye’de yaşıyorsunuz? ☐ 5 Yıldan Az ☐ 5 Yıldan Fazla
6.Ekonomik durumunuzu nasıl değerlendiriyorsunuz? ☐ Düşük ☐ Düşük -Orta ☐ Yüksek - Orta ☐ Yüksek
7.Eğitim durumunuz: ☐ Okur-yazar değil ☐ Okur-yazar ☐ İlkokul ☐ Ortaokul ☐ Lise ☐ Üniversite ☐ Yüksek lisans - doktora
8.Mesleğiniz: ☐ Çalışmıyor ☐ Kamu Görevlisi ☐ İşçi ☐ Serbest Meslek ☐ Özel sektör ☐ Diğer
9.Tanılanmış bir psikolojik rahatsızlığınız var mı? ☐ Evet ☐ Hayır
10.Psikiyatrik ilaç kullanıyor musunuz? ☐ Evet ☐ Hayır
11.Çocuğunuz kaç aylık? ☐ 60-72 (5 yaş) ☐ 73-84 ay (6 yaş) ☐ 85-96 ay (7 yaş) ☐ 8 yaş ☐ 9 yaş

☐ 10 yaş ☐ 11 yaş
12.Çocuğunuzun doğum tarihini gün/ ay / yıl şeklinde yazınız : ____/ ____/____
13.Çocuğunuzun cinsiyeti: ☐ Kız ☐ Erkek
B-DİJİTAL MEDYA KULLANIM BİLGİLERİ:
17.Evinizde internet erişimi bulunuyor mu? ☐ Evet ☐ Hayır
18.Haftanın ortalama bir günü çocuğunuz bilgisayarla, telefonla, video oyunuyla, televizyonla ya da diğer elektronik cihazlarla, ekran karşısında genellikle kaç dakika vakit geçiriyor? ☐ Hiç ☐ 1Saatten Az ☐ 1-2 Saat ☐ 2-3 Saat ☐ 3-4 Saat ☐ 4-5 Saat ☐ 5-6 Saat ☐ Daha fazla
18.Haftanın ortalama bir günü çocuğunuz bilgisayarla, telefonla, video oyunuyla, televizyonla ya da diğer elektronik cihazlarla, ekran karşısında genellikle kaç dakika vakit geçiriyor? ☐ Hiç ☐ 1Saatten Az ☐ 1-2 Saat ☐ 2-3 Saat ☐ 3-4 Saat ☐ 4-5 Saat ☐ 5-6 Saat ☐ Daha fazla
19.Evinizde bulunan dijital medya araçlarını işaretleyiniz: ☐ Akıllı ☐ Televizyon ☐ Masaüstü ☐ Dizüstü ☐ Tablet ☐ Oyun ☐ Diğer(Lütfen belirtiniz) telefon konsolu bilgisayar bilgisayar
20.Sadece çocuğunuza ait dijital medya aracı var mıdır? Cevabınız evet ise bu araçları aşağıdaki alana yazınız: ☐ Hayır ☐ Evet :.....
20.Çocuğunuzun kendine ait bir dijital medya aracı var mıdır? Cevabınız evet ise bu araca ilk kez kaç yaşında sahip oldu?: ☐ Hayır ☐ Evet :.....

EK-2 PROBLEMLİ MEDYA KULLANIM ÖLÇEĞİ (Uzun Form)

“GÖRSEL MEDYA ARAÇLARI” terimini çocuğunuzun kullandığı, **ekranı olan herhangi bir araç** için kullanıyor olacağız. Aşağıdaki ankette **“GÖRSEL MEDYA ARAÇLARI”** terimini her **gördüğünüzde** çocuğunuzun kullandığı, aklınıza gelebilecek **her türlü teknolojik aygıtı** düşünün. **Örneğin;**

- Televizyon
- Tablet
- Akıllı telefon/cep telefonu
- Bilgisayar
- Dizüstü bilgisayar
- Playstation gibi

Çocuğunuzun son 1 aydaki davranışlarını göz önüne alarak uygun olan cevabı yuvarlak içine alınız.

	Asla	Nadiren	Bazen	Sıklıkla	Her Zaman
1. Çocuğum görsel medya araçlarını kullanmak için yalan söylüyor.	1	2	3	4	5
2. Çocuğum daha iyi hissetmek için görsel medya araçlarını kullanıyor.	1	2	3	4	5
3.Çocuğum görsel medya araçlarını kullanmak için uykusuz kalıyor.	1	2	3	4	5
4. Çocuğumun görsel medya araçlarını kullanarak geçirdiği süre giderek artıyor.	1	2	3	4	5
5. Çocuğum görsel medya araçlarını gizli gizli kullanıyor.	1	2	3	4	5
6. Çocuğum görsel medya araçlarını kullanabilmek için evdeki veya okuldaki görevleri hakkında yalan söylüyor.	1	2	3	4	5
7. Çocuğum görsel medya araçlarını kullandığında daha iyi hissediyor	1	2	3	4	5
8. Çocuğumun düşündüğü tek şey görsel medya araçlarıymış gibi geliyor.	1	2	3	4	5
9. Çocuğumun görsel medya araçları kullanımı arkadaşlık ilişkilerini olumsuz yönde etkiliyor.	1	2	3	4	5

10. Çocuğum görsel medya araçlarını giderek daha uzun süre kullanmaya çalışıyor.	1	2	3	4	5
11. Görsel medya araçlarını kullanmayı bırakmak çocuğum için zordur.	1	2	3	4	5
12. Çocuğum kötü bir gün geçirdiğinde sanki moralini düzeltecek tek şey görsel medya araçları oluyor.	1	2	3	4	5
13. Çocuğumu görsel medya araçları kadar eğlendiren başka bir şey yok.	1	2	3	4	5
14. Çocuğumun akli hep görsel medya araçlarını kullanmakta.	1	2	3	4	5
15. Çocuğumun görsel medya araçları kullanımı aile için sorun yaratıyor.	1	2	3	4	5
16. Çocuğumun görsel medya araçları başında geçirmek istediği süre devamlı artıyor.	1	2	3	4	5
17. Okuldan eve geldiğinde çocuğumun yapmak istediği ilk şey görsel medya araçlarını kullanmak oluyor.	1	2	3	4	5
18. Çocuğum görsel medya araçları olmadan hayatın çok sıkıcı olduğunu düşünürdü.	1	2	3	4	5
19. Çocuğum görsel medya araçlarını kullanamadığında mutsuz oluyor.	1	2	3	4	5
20. Görsel medya araçları çocuğumu motive eden tek şey gibidir.	1	2	3	4	5
21. Çocuğum görsel medya araçlarını kullanamadığında aile içinde problem çıkıyor.	1	2	3	4	5
22. Çocuğumun görsel medya araçlarını kullanmasını engellemek gerçekten zor.	1	2	3	4	5
23. Çocuğum görsel medya araçlarını kullanamadığında sinirleniyor.	1	2	3	4	5
24. Çocuğum görsel medya araçlarına bu kadar bağılı olmasaydı hayat daha kolay olurdu.	1	2	3	4	5
25. Çocuğumu görsel medya araçlarından uzak tutmak giderek zorlaşıyor.	1	2	3	4	5

26. Çocuğum görsel medya araçlarını kullanamadığında hayal kırıklığına uğruyor ve geriliyor.	1	2	3	4	5
27. Çocuğumun görsel medya araçları kullanımı aile etkinliklerimize engel oluyor.	1	2	3	4	5

Çocuğunuzun en sık kullandığı GÖRSEL MEDYA ARAÇLARI nelerdir? (okulda ya da ödev yapmak için kullandığı zamanları göz önüne almayınız)

- Televizyon
  - Akıllı telefon/cep telefonu
  - Tablet
  - Bilgisayar/Dizüstü Bilgisayar
  - PlayStation
  - Elde taşınabilir video oyun cihazı
  - Diğer (lütfen yazın):
-

EK-3 Dijital Ebeveynlik Farkındalık Ölçeğinin Geliştirilmesi

			Hiçbir Zaman	Nadiren	Bazen	Sıklıkla	Her Zaman
Olumsuz Model Olma	1- (m18)	Telefonumla uğraşırken, çocuğumun söylediklerini dinlemediğim olur.					
	2- (m19)	Telefon/tablet kullanımında çocuğumda eleştirdiğim davranışları ben de yaparım.					
	3- (m20)	Çocuğum, telefonumla çok fazla vakit harcadığıma tanık olur.					
	4- (m21)	Çocuğumla iletişime geçmek yerine telefonumla ilgilenirim.					
Dijital İhmal	5- (m22)	Çocuğum, çok ısrar ediyorsa, dayanamayıp telefon/tablet kullanmasına izin veririm.					
	6- (m23)	Çocuğumun huysuz olduğu zamanlarda, telefon/tablet ile sakinleştiririm.					
	7- (m24)	Ev dışı ve ev içi ortamda (misafir, alış-veriş, arkadaş ortamı vb) çocuğumun telefon/tableti yoğun kullanmasına göz yumarım.					
	8- (m26)	İşlerimle meşgulken, çocuğumun telefon/tablet ile vakit geçirmesine göz yumarım.					
Verimli Kullanım	9- m(12)	İnternetin faydalarını, zararlarını ve dikkat edilmesi gereken durumları çocuğuma anlatırım.					

	10- (m13)	Dijital araçların (Akıllı Tel. Tablet, Tv vb.), çocuğuma etkilerini (olumlu veya olumsuz) incelerim.					
	11- (m17)	Faydalı olduğunu düşündüğüm yazı, video veya fotoğrafları kendi cihazımdan çocuklarıma gösteririm.					
	12- (m25)	Teknolojik yeniliklerin çocuklarım açısından faydalarını ve risklerini analiz ederim.					
Risklerden Koruma	13- (m1)	Çocuğumu internetin risklerinden koruyabiliyorum.					
	14- (m2)	Çocuğum internette gezinirken ona zarar verebilecek bir içerikle karşılaşırsa yasal yollara başvururum.					
	15- (m4)	Çocuğum internette video izlerken, rahatsız edici videolarla (cinsel, şiddet içerikli) karşılaşırsa haberim olur.					
	16- (m5)	Çocuğumu internetin risklerinden koruyacak, güvenlik paketi veya anti virüs programlarını kullanırım.					

EK-4 ETİK KURUL ONAYI

Evrak Tarih ve Sayısı: 11.10.2023-344

FATİH SULTAN MEHMET VAKIF ÜNİVERSİTESİ BİLİMSEL ARAŞTIRMA VE YAYIN ETİĞİ KURULU KARARI

Karar Tarihi	05/10/2023	Karar Sayısı	28/04

KURUL ÜYELERİ

Prof. Dr. Fahameddin BAŞAR / Rektör Yardımcısı - Başkan
Prof. Dr. Erol KILIÇ / Güzel Sanatlar Fakültesi - Dekan - Üye
Prof. Dr. Esra AKGÜL / MYO - Üye
Prof. Dr. Ayşe Pınar VURAL / İnsan ve Toplum Bil. Fak. - Üye

Prof. Dr. İbrahim KOCABAŞ / Eğitim Fakültesi - Dekan - Üye
Prof. Dr. Şaban SAĞLIK / Eğitim Fakültesi - Üye
Prof. Dr. Sefa SAYGILI / İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi - Üye
Dr. Fatih HASDEMİR / Hukuk Müşaviri V. - Raportör

Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu 05.10.2023 tarihinde saat 14:00'de toplanmış ve aşağıdaki karar alınmıştır.

KARAR

KARAR NO 2023-28/04 Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Klinik Psikoloji Yüksek Lisans programı öğrencisi Büşranur EKİNCİ'nin "Okul Çağı Çocuklarının Problemleri Medya Kullanımı ile Duygusal ve Davranışsal Sorunları Arasındaki İlişkide Dijital Ebeveynlik Aracı Rolü" isimli araştırmasında kullanacağı anket ve ölçeklerinin etik yönden uygunluğuna,

Toplantıya katılan Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu üyelerinin oy birliği ile karar verildi.

e-imzalıdır
Prof. Dr. Fahameddin BAŞAR
Başkan

e-imzalıdır
Prof. Dr. Şaban SAĞLIK
Üye

e-imzalıdır
Prof. Dr. Erol KILIÇ
Üye

e-imzalıdır
Prof. Dr. Sefa SAYGILI
Üye

e-imzalıdır
Prof. Dr. İbrahim KOCABAŞ
Üye

e-imzalıdır
Prof. Dr. Esra AKGÜL
Üye

e-imzalıdır
Prof. Dr. Ayşe Pınar VURAL
Üye

Doküman No: E0.FR-201; İlk Yayın Tarihi: 07.03.2019; Revizyon Tarihi: 20.07.2020; Revizyon No: 01; Sayfa: 1 / 1

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.